

บทที่ 2

สถานการณ์กรณีพิพาทสามหมูบ้าน

ลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์

กรณี 3 หมูบ้าน หมายถึง หมูบ้านกลาง หมูบ้านสว่าง และหมูบ้านใหม่มีเนื้อที่รวมกัน
ประมาณ 19-20 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู

ทิศเหนือ จรดเขตบ้านใหม่* (ของลาว) บ้านนาฝ้าย แขวงไชยบุรีใน
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันออกและทิศใต้ จรดเขตกิ่งอำเภอบ้านโคกและอำเภอปากท่า จังหวัด
อุตรดิตถ์

ทิศตะวันตก จรดเขตอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน

หมูบ้านทั้งสามนี้ยังตั้งอยู่บริเวณแนวพรมแดนไทย-ลาว มีปรากฏธรรมชาติ คือ
ทิวเขาหลวงพระบาง มีสภาพเป็นป่าทึบและภูเขาสูง เป็นที่ตั้งของยอดภูที่ระดับความสูงต่าง ๆ
กันได้แก่ ภูเมี่ยง ภูหลักหมื่น ภูยี่ ภูหลวงพระบาง ภูสามเล่า ดอยน้ำหงและภูหวาย ซ่อมใหญ่
เป็นต้น นอกจากนี้ ทั้งสามหมูบ้านยังตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาของยอดภู 3 ยอด ซึ่งเป็น
ที่ตั้งตำแหน่งของหลักเขตแดนที่สำคัญระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

---

*บ้านใหม่นั้น เป็นหมูบ้านดั้งเดิมที่มีชื่อปรากฏอยู่ในแผนที่ที่จัดทำโดยฝรั่งเศสและสยาม
และตั้งอยู่บนเขตลาว (ดูแผนที่ในภาคผนวก ข หน้า 244, 245)

ได้แก่ ภูหลักหมื่น ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ภูก๊วนกแซว ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก และภูฮ้าง (ภูร้าง) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ (ดูแผนที่ประกอบ ในภาคผนวก ข หน้า 244-245)

1. หลักเขตแดนที่สันเขาภูหลักหมื่น ตั้งอยู่ที่ตำบลน้ำมวบ อำเภอสา จังหวัดน่าน ตรงกับเมืองทุ่ง แขวงไชยบุรี ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีระยะทางยาวประมาณ 80 กิโลเมตร

2. หลักเขตแดนที่สันเขาก๊วนกแซว ตั้งอยู่ที่ตำบลเชียงของ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ตรงกับเมืองทุ่ง แขวงไชยบุรี ของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ สันเขานี้มีทางผ่านแดนเรียกว่า "ช่องก๊วนกแซว" อยู่ระหว่างภูหลักหมื่นกับภูร้าง (ภูฮ้าง) ภูมิประเทศเป็นป่าทึบ ช่องทางนี้ใช้เป็นทางเดินจากฝั่งไทย เริ่มจากอำเภอนาน้อย - บ้านแต่ - บ้านน้ำหกเหนือ - ลำน้ำน่าน - ลำห้วยลาว - ปากช่อง ซึ่งรวมเป็นระยะทางทั้งสิ้น 50 กิโลเมตร และจากปากช่องสามารถข้ามไปยังฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ที่เมืองทุ่ง แขวงปากลาย²

3. หลักเขตที่สันเขาภูร้าง (ภูฮ้าง) ตั้งอยู่ที่ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ มีช่องทางคนเดินกว้างประมาณ 1.50 เมตร ใช้เป็นทางเดินระหว่างฝั่งไทยและฝั่งลาว มีหลักเขตแดนทำด้วยไม้สูงประมาณ 2.50 เมตร ด้านฝั่งไทย มีตัวอักษรสลักว่า "สยาม" อุดรดิตถ์ ส่วนอีกด้านหนึ่งสลักว่า "หลวงพระบาง"

¹ พันเอกวิชัย วิไลวงศ์, "เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชายุทธศาสตร์ เรื่อง ปัจจัยประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงแห่งชาติ," (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2520-2521), หน้า 47.

² โปรดอ่านรายละเอียดในเรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

สำหรับลำน้ำสำคัญ ๆ ที่ไหลอยู่ในบริเวณ 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

แม่น้ำห้วยหลวง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากช่องเขาภูเกี้ยวแกว มีระดับความสูง 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล และเป็นช่องทางผ่านแดนบริเวณพรมแดนไทย-ลาวด้านหนึ่ง แม่น้ำสายนี้จะไหลผ่านสามหมู่บ้านที่ระดับความสูง 600 เมตร แล้วไหลไปบรรจบกับสาขาของแม่น้ำโขง ซึ่งอยู่ในดินแดนของลาว³ บริเวณแม่น้ำโขงจะมีจุดก่อกำเนิดของทิวเขาหลวงพระบาง ทอดจากทางเหนือเป็นทิวลงมาทางใต้ จนถึง (ทิศ) ตะวันตกของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และทางเหนือของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นตำบลที่เชื่อมต่อกับทิวเขาเพชรบูรณ์ในภาคกลาง มีบริเวณกว้างขวางอยู่ในระหว่างลำน้ำน่านกับลำน้ำโขง ทิวเขานี้จะแบ่งน้ำให้ไหลลงสู่ลำน้ำโขงทางตะวันออกและไหลลงลำน้ำน่านทางทิศตะวันตก⁴

แม่น้ำปาด ยอดน้ำเกิดระหว่างเขา(ดอย) หลักหมื่นกับเขา(ภู) คู่หรือภูคู่ในตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี แล้วไหลลงมาเป็นห้วยเล็ก ๆ รวมตัวเป็นแม่น้ำปาด ที่บ้านห้วยสุนตอง ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก แล้วไหลผ่านพื้นที่ภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านที่ว่าการอำเภอฟากท่า ผ่านพื้นที่ราบระหว่างเชิงเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม ลงมาถึงที่ว่าการอำเภอฟากท่า แล้วไหลไปทางทิศตะวันตก ลงบรรจบกับแม่น้ำน่านที่บ้านปากปาด ตำบลแสนตอ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

³Pheuphanh Ngaosyvathn, "Thai-Lao Relations: A Lao View,"

Asian Survey Vol. XXV No. 12 (December 1980) : 1242.

⁴พันเอกวิชัย วิไลวงศ์, "เรื่องปัจจัยประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงแห่งชาติ,"

หน้า 41-42.

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสามหมูบ้าน

1) สนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศส ข้อตกลงตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส เป็นหลักฐานที่สำคัญและเป็นเอกสารชิ้นแรกๆ ที่จำเป็นต่อการพิจารณากรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้าน โดยเฉพาะสนธิสัญญาที่พูดถึงการแบ่งแนวพรมแดนระหว่างไทยและลาว (ลาวเป็นผู้สืบทอดในสนธิสัญญาต่อจากฝรั่งเศสภายหลังจากได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2497) ซึ่งจะกำหนดที่ตั้งของแนวพรมแดนที่ต้องปักปันร่วมกันระหว่างไทยและลาว ด้วยทั้งสามหมูบ้านที่ตั้งอยู่บริเวณพรมแดนไทยและลาว ฉะนั้นการพิจารณาเนื้อหาของสนธิสัญญาในส่วนของการปักปันเขตแดน จะช่วยชี้ให้เห็นตำแหน่งที่ตั้ง และชี้ว่าจะอยู่ภายใต้อธิปไตยของชาติใด นอกจากนี้สนธิสัญญายังเป็นหลักเกณฑ์สำคัญต่อการจัดทำแผนที่แสดงเขตแดนระหว่างไทยและลาว ด้วย สิ่งสำคัญก็คือ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาตามเนื้อหาในสนธิสัญญาถือว่าถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยคู่ภาคีแห่งสนธิสัญญา หรือแม้แต่ผู้สืบทอด ซึ่งเป็นคู่กรณีต่างจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมา มีหลายประเทศเห็นว่า ข้อตกลงและสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ทำขึ้นในยุคจักรวรรดินิยม ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นต้องยึดถือและปฏิบัติตาม เพราะมีรากฐานมาจากการถูกข่มขู่และคุกคามด้วยกำลังจากมหาอำนาจ ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมในยุคนั้น ทำให้เกิดปัญหาถกเถียงกันเสมอว่าด้วยความชอบธรรมของข้อตกลงและสนธิสัญญาเหล่านั้น

สำหรับสนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศส ว่าด้วยการกำหนดพรมแดนไทยและลาวมีหลายฉบับ ดังนี้

1.1) หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส (3 ตุลาคม ร.ศ. 112 หรือ พ.ศ. 2436) ในสัญญาระบุให้ประเทศไทยยอมสละสิทธิอันมีเหนือบริเวณดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง (คือดินแดนที่เป็นราชอาณาจักรลาว ปัจจุบันคือ ดินแดนทั้งหมดบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง) รวมทั้งเกาะแก่งต่าง ๆ อันอยู่ในแม่น้ำโขงด้วย

1.2) อนุสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสและรัฐบาลของสมเด็จพระราชาธิบดีพระมหากษัตริย์แห่งสยาม (7 ตุลาคม พ.ศ. 2445) ยกดินแดนหลวงพระบาง ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขงและดินแดนจำปาศักดิ์ (ปัจจุบันนี้เป็นดินแดนกัมพูชา) ให้แก่ฝรั่งเศส

1.3) หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส (ร.ศ. 122 หรือ พ.ศ. 2446) หนังสือสัญญานี้มีผลในการปรับปรุงหนังสือสัญญา ฉบับปี ร.ศ. 112 และใช้แทนหนังสือสัญญานี้ ร.ศ. 112 ซึ่งนอกจากจะมีการกำหนดแนวพรหมแดนทางด้านจำปาด้กดีให้แน่นอนกว่าฉบับก่อนแล้ว ยังยืนยันแนวพรหมแดนในแม่น้ำโขงตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญานี้ ร.ศ. 112 ส่วนทางด้านหลวงพระบางนั้น กำหนดให้ใช้แนวกลางลำแม่น้ำเหือง (แม่น้ำเหือง)* จากจุดที่บรรจบกับแม่น้ำโขงไปจนถึงปากน้ำต่าง แล้วไปตามลำน้ำต่างจนบรรจบยอดสันปันน้ำของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยากับลุ่มแม่น้ำโขงที่ภูเขาแดนดิน จากแนวนี้พรหมแดนทอดไปทางเหนือตามสันปันน้ำ จนถึงยอดน้ำควบ (แม่น้ำกบ) แล้วไปตามลำน้ำควบจนบรรจบกับแม่น้ำโขง และใช้ลำแม่น้ำโขงเป็นแนวพรหมแดนต่อไป

1.4) ข้อตกลงระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศสยาม (29 มิถุนายน พ.ศ. 2447) เพื่อความสมบูรณ์และเป็นการแก้ไขข้อความตามข้อ 1 และ 2 ของหนังสือสัญญานี้ ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 122 ซึ่งมีการแก้ไขแนวพรหมแดนด้านหลวงพระบางใหม่ ทั้งทางด้านใต้และด้านเหนือ ทางด้านใต้กำหนดให้แนวพรหมแดนทอดไปตามร่องน้ำของแม่น้ำเหืองงา** แทนที่จะไปตามลำน้ำต่าง แล้วทอดเรื่อยไปจนถึงแนวสันปันน้ำทางตอนเหนือ แนวพรหมแดน

---

*ลำน้ำเหือง เป็นลำน้ำสายเล็ก ๆ ต้นน้ำเกิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ คือจากภูอกตอกต่อยภูเขาซัด และภูสวนแตงทางเหนืออำเภอนครไทย ตอนต้นน้ำได้ชื่อว่า "ลำน้ำหู่" ยาวประมาณ 35 กิโลเมตร ไหลอยู่ในหุบเขาแคบ ๆ ตอนที่เรียกว่าลำน้ำเหืองนับจากบ้านปากหมันถึงบ้านปากเหือง ยาวประมาณ 130 กิโลเมตร ไหลอยู่ระหว่างแนวลูกเนินและภูเขาซึ่งมีความสูง 100-1,000 เมตร ซึ่งได้แก่แนวภูป่างา และภูเงินทอง ทางเหนือ และภูผาแจ่ม ทางใต้ ไหลผ่านอำเภอท่าลี่ อำเภอแก่นท้าว ลงสู่ลำน้ำโขง ที่บ้านปากเหือง (โปรดดูใน พันเอกวิชัย วิไลวงศ์, "เรื่องปัจจัยประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงแห่งชาติ", หน้า 41)

**แม่น้ำเหืองงา เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเหือง

ทอดต่อไปตามสันเขาทางตะวันตกของธารน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำกบ จากนั้นก็ทอดไปตามแนวสันเขา จนถึงแม่น้ำโขง

1.5) หนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปเรลลีเดนต์แห่งริบลิคฝรั่งเศส (23 มีนาคม ร.ศ. 125 หรือ พ.ศ. 2450) ตามหนังสือสัญญาฉบับนี้ นอกจากประเทศไทยจะยอมยกดินแดนเมืองพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ ให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว ยังคงยืนยันการปฏิบัติตามสัญญาปี ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) ในส่วนที่เกี่ยวกับด้านลาว และในวันเดียวกันนั้น ยังได้มีการลงนามในหนังสือสัญญาอีก 2 ฉบับ ได้แก่ สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม ร.ศ. 125 ซึ่งเป็นสัญญาที่กำหนดแนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศสตลอดทั้งแนว หนังสือสัญญาฉบับที่ 2 นี้ ใช้เป็นแม่บทในการพิจารณาเกี่ยวกับแนวพรมแดนระหว่างประเทศทั้งสองตลอดมา ส่วนอีกฉบับหนึ่งที่ลงนามในวันเดียวกัน เป็นสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม สำหรับใช้แก่คนชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับอาศัยอยู่ในป้องกันฝรั่งเศสติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม ร.ศ. 125 หรือ ค.ศ. 1907⁵

จากสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศสทั้งหมดนี้ มีสนธิสัญญาสำคัญ 3 ฉบับที่ฝ่ายลาวใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอธิปไตยใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ สนธิสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ปี พ.ศ. 2446 พร้อมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2447 และหนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปเรลลีเดนต์แห่งริบลิคฝรั่งเศส ฉบับวันที่ 23

ศูนย์วิทยพัชยากร

⁵"แนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน" ที่ระลึกครบรอบวันสถาปนา 100 ปี กรมแผนที่ทหาร 2528 (3 กันยายน 2528), กรมแผนที่ทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, หน้า 205-206. (รายละเอียดเกี่ยวกับสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ฉบับต่าง ๆ อ่านได้ใน "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส" วารสารแผนที่ ปีที่ 26 ฉบับที่ 3 (มกราคม-มีนาคม 2527), ปีที่ 26 ฉบับที่ 4 (เมษายน-มิถุนายน 2527), ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-กันยายน 2527) ฉบับพิเศษครบรอบ 99 ปี สถาปนากกรมแผนที่ทหาร, กรมแผนที่ทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด)

มีนาคม พ.ศ. 2450 และสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ดังมีสาระสำคัญ ดังนี้คือ

สนธิสัญญาฯ ปี พ.ศ. 2446

ข้อ 1. "เขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับกรุงกัมพูชานั้น ตั้งต้นแต่ปากคลอง สดุงโรลูออส ข้างฝั่งซ้ายทะเลสาบ เป็นเส้นเขตแดนตรงทิศตะวันออกไปจนบรรจบ ถึงคลองกะพงจาม ตั้งแต่ที่นี้ต่อไป เขตแดนเป็นเส้นตรง ทิศเหนือขึ้นไปจนบรรจบถึง ภูเขาพนมดงรัก (คือ ภูเขาบรรทัด) ต่อขึ้นไปเขตแดนเนื่องไปตามแนวยอดภูเขา ปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกน้ำแสนและดินแดนน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับดินแดน น้ำตกแม่น้ำมูลอีกฝ่ายหนึ่ง จนบรรจบถึงภูเขาผาด่าง แล้วต่อเนื่องไปข้างทิศตะวันออก ตามแนวยอดภูเขานี้จนบรรจบถึงแม่น้ำโขง ตั้งแต่ที่บรรจบนี้ขึ้นไปแม่โขง เป็นเขตแดนของกรุงสยาม

ข้อ 2. ฝ่ายเขตแดนในระหว่างเมืองหลวงพระบางข้างฝั่งขวาแม่น้ำโขงแล เมืองพิไชยกับเมืองน่านนั้น เขตแดนตั้งต้นแต่ปากน้ำเฮียง (แม่น้ำเหือง) ที่แยกจาก แม่น้ำโขง เนื่องไปตามกลางลำน้ำแม่เฮียงจนถึงที่แยกปากน้ำตางเลยขึ้นไปตามลำน้ำ ตางจนบรรจบถึงยอดภูปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่โขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำ เจ้าพระยา ตรงที่แห่งหนึ่งที่เขาแดนดิน ตั้งแต่ที่นี้ เขตแดนต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศ เหนือ ตามแนวยอดเขาปันน้ำในระหว่างดินแดนน้ำตกแม่น้ำโขง แลดินแดนน้ำตกแม่น้ำ เจ้าพระยา จนบรรจบถึงปลายน้ำคอบแล้วเขตแดนต่อเนื่องไปตามลำน้ำคอบจน บรรจบกับแม่น้ำโขง

ข้อ 3. จะได้กำหนดเขตแดนในระหว่างกรุงสยามกับดินแดนที่เป็นแผ่นดินอินโดจีน ฝรั่งเศส รัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ได้ทำสัญญากันนี้ ต่างจะตั้งข้าหลวงผสมกันไปทำการ กำหนดเขตแดนนี้ จะทำลงตามเขตแดนที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1 และข้อ 2 ทั้งจะ กำหนดลงในดินแดนที่อยู่ในระหว่างทะเลสาบกับทะเล เพื่อจะกระทำให้การของข้าหลวง ผสมสะดวกขึ้น และเพื่อหลีกเลี่ยงเสียจากความยากทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ในการ กำหนดเขตแดนในดินแดนซึ่งอยู่ในทะเลสาบและทะเลนั้น เมื่อก่อนที่จะตั้งข้าหลวง ผสม รัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะตกลงกันเสียก่อนว่า จะกำหนดที่สำคัญแห่งใดเป็นหมายกำหนด

เขตแดนในดินแดนนี้แห่งใดในเขตแดนที่จะจดทเล เป็นต้น จะได้ตั้งข้าหลวงผสม
และข้าหลวงที่จะตั้งต้นทำการใน 4 เดือน ภายหลังจากวันรับอนุญาตใช้หนังสือสัญญาฉบับนี้

แต่ตอนให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวเมื่อ 29 มิถุนายน 2447 นั้น เนื้อหา
ในข้อ 2 ถูกเปลี่ยนแปลงเป็น เขตแดนทางด้านใต้ เส้นเขตแดนต่อจากลำน้ำโขงและน้ำเหือง
และแทนที่จะไปตามลำน้ำต่าง ก็ให้ไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำเหืองแล้วแยกไปตามน้ำหมัน
จนกระทั่งถึงยอดน้ำหมัน จากนั้นเส้นเขตแดนจะวกขึ้นเหนือไปตามสันปันน้ำที่ปันน้ำตกแม่น้ำโขง
ฝ่ายหนึ่งกับน้ำตกแม่น้ำเจ้าพระยาฝ่ายหนึ่ง⁷

สำหรับหนังสือสัญญาฯ ปีพ.ศ. 2450 นั้นระบุว่า

ข้อ 1. รัฐบาลสยามยอมยกดินแดนเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐกับเมือง
ศรีโสภณ ให้แก่กรุงฝรั่งเศสตามกำหนดเขตแดนดังว่าไว้ในข้อ 1 ของสัญญาว่าด้วย
ปักปันเขตแดนซึ่งติดท้ายสัญญานี้

ข้อ 2. รัฐบาลฝรั่งเศสยอมยกดินแดนเมืองด่านซ้ายแลเมืองตราขกับเกาะทั้งหลาย
ซึ่งอยู่ภายใต้แหลมสิงลง ไปจนถึง เกาะกูดนั้น ให้แก่กรุงสยามตามกำหนดเขตแดนดังว่า
ไว้ในข้อ 2. ของสัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนดังกล่าวมาแล้ว

ข้อ 3. การที่จะส่งมอบดินแดนเหล่านี้ ซึ่งกันและกันนั้น จะได้จัดให้สำเร็จภายใน
ยี่สิบวันตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนรติไฟสัญญานี้แล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶ ัน โทพอนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส,"
หน้า 68-70.

⁷ ัน โทพอนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนไทย-ลาว," หน้า 44.

ข้อ 4. กรรมการรวมกันกองหนึ่ง มีนายทหารแลพนักงานฝ่ายสยามและฝรั่งเศส ซึ่งสองประเทศที่ทำสัญญานี้จะได้เลือกตั้งขึ้นภายในสี่เดือน ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยน รติไฟสัญญานี้แล้ว แลให้ไปปักปันเขตแดนทั้งปวงที่ตกลงกันใหม่นี้ กรรมการนี้จะได้ลงมือ ปักปันในฤดูที่จะทำการได้ทันที แล้วให้ทำการตามความที่กำหนดที่กล่าวไว้ในสัญญาว่า ด้วยปักปันเขตแดนที่ติดท้ายหนังสือสัญญานี้^๑

สัญญานี้ว่าด้วยปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญาลงวันที่ 23 มีนาคม 2450^๑ ในข้อ 2 ระบุว่า "เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขง ที่ปากน้ำเหือง แล้วต่อไป ตามกลางลำน้ำเหืองนี้ จนถึงที่แรกเกิดน้ำในที่เรียกชื่อว่า "ภูเขามิยอง" ต่อนี้เขตแดนไปตาม เขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่งจนถึงที่ในลำแม่น้ำโขง ที่ เรียกว่า"แก่งผาได" ตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้ แต่วันที่ 16 มกราคม ร.ศ. 124, ค.ศ. 1906"^๒

จากความตกลงในสนธิสัญญาลบต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแนวพรมแดนระหว่างไทย-ลาว นี้จะใช้แนวแม่น้ำ เส้นสันเขา และสันปันน้ำเป็นแนวการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง โดยเฉพาะแม่น้ำโขงนับเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สำคัญที่สุดระหว่างไทย-ลาว ซึ่งฝรั่งเศสเล็ง เห็นว่าการใช้แม่น้ำสายนี้เป็นแนวพรมแดน จะช่วยสร้างผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เนื่อง

^๑ พันโทพยนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," หน้า 75-76.

^๒ วัตถุประสงค์ของสัญญานี้คือ เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะให้กรรมการซึ่งกล่าวไว้ในข้อ 4. ของหนังสือสัญญาลงวันที่ (23 มีนาคม 2450) จัดการปักปันเขตแดนได้สะดวกดีและเพื่อที่จะ ไม่ให้เกิดข้อขัดข้องขึ้นได้ (ในการปักปันเขตแดนนั้น รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับ รัฐบาลของริบลิคฝรั่งเศส จึงได้ยินยอมตกลงกัน)

^๓ พันโทพยนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," หน้า 79.

จากเป็นแม่น้ำสายยาวและไหลผ่านประเทศใกล้เคียงหลายประเทศ สำหรับดินแดนบนที่ราบสูง ให้ใช้แนวภูเขาและแนวสันปันน้ำเป็นแนวแบ่งเขต

2) การปักปันเขตแดนและแผนที่ การปักปันเขตแดนและการจัดทำแผนที่จะดำเนินการตามความตกลงในสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ทั้งนี้ภายหลังจากการทำสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปี 2436 แล้ว การปักปันเขตแดนและการจัดทำแผนที่แสดงแนวพรมแดนระหว่างไทย-ลาว (ซึ่งเป็นอินโดจีนฝรั่งเศส) ยังมีได้ดำเนินการไปมากนัก เพราะอาณาเขตดินแดนยังไม่แน่นอน เนื่องจากต่อมาฝรั่งเศสได้ยึดจันทบุรี (ปี 2436) เพื่อแลกกับฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ซึ่งขณะนั้นยังเป็นของไทย (ปี 2437) และยังสามารถไถ่เอาคืนได้ในปี 2447 อนึ่ง ระหว่างที่ฝรั่งเศสยึดจังหวัดตราด ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างไทย-ฝรั่งเศสขึ้น โดยฝ่ายไทยมี พลเอกหม่อมเจ้าชาติเดชอุดม เป็นผู้แทน และฝ่ายฝรั่งเศสมีนาวาโท แบร์นาร์ดเป็นผู้แทน เพื่อทำการปักปันเขตแดน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคณะกรรมการร่วมได้เดินทางไปทำการปักปันเขตแดนถึง 5 ครั้ง ระหว่างปี 1905-1907 (2448-2450) และมีการลงนามในข้อตกลงว่าด้วยข้อสำรวจของคณะกรรมการเมื่อ 23 มีนาคม 1907 (2450) เพื่อวางแนวทางไปสู่การทำแผนที่ ต่อมาในปี 2451 (1908) ทั้งไทยและฝรั่งเศส ซึ่งมีผู้แทนคือ พลเอกหม่อมเจ้าชาติเดชอุดม และ Collonel Montquers ได้ลงนามบันทึกช่วยจำเพื่อยืนยันสนธิสัญญาปี 1907 และในบันทึกช่วยจำ ฝ่ายลาวได้อ้างว่า ทั้งสองฝ่ายรับรองว่า ภูหลักหมื่น ภูก๊วนกแซว และภูยังเป็นแนวสันปันน้ำ¹⁰ แต่การปักปันเขตแดนขณะนั้น จะทำเป็นแผนที่ขึ้น แล้วแสดงเส้นเขตแดนระหว่างประเทศด้วยเครื่องหมายแผนที่ลงไว้ และแผนที่ในขณะนั้นยังเป็นเพียงฉบับร่าง หรือเขียนขึ้น ยังไม่ได้พิมพ์ นอกจากนี้ ระหว่างทำการปักปันเขตแดนนั้น อำเภอด่านซ้ายเป็นของฝรั่งเศส ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสคืนอำเภอด่านซ้ายและจังหวัดตราด

¹⁰Daily Report: Asia & Pacific Vol. IV No. 155 (9 August 1984) : J2-J3.

ให้ไทย เพื่อแลกกับเมืองเสียมราฐ พระตะบอง และศรีโสภณ ตามสนธิสัญญาระหว่างไทย-ฝรั่งเศส ปี 2450 แล้ว จึงได้มีการจัดทำแผนที่ขึ้น ซึ่งจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2451 จำนวน 11 ระบาย¹¹ มีชื่อว่า "Commission De Delimitation De La Frontiere Entre L'Indo-Chine Et La Siam 1907-1908" หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "แผนที่ที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนและสยาม"¹² มีมาตราส่วน 1:200,000

¹¹ พันโทพยนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนไทย-ลาว," หน้า 44-45.

¹² แม้ว่าแผนที่ฉบับนี้จะใช้แสดงพรมแดนระหว่างไทย-กัมพูชาเป็นสำคัญ และมีเอกสารชี้ว่าถูกจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วมฝรั่งเศส-สยาม โดยชุดซึ่งดำเนินการปักปันเขตแดนระหว่างกัมพูชา-ไทย ภายใต้การควบคุมของพระองค์เจ้าบรมเทศ และ Commandant Guichard Montquers ก็ตาม แต่ได้มีการยืนยันไว้ใน พันโทพยนต์ ทิมเจริญ, วารสารแผนที่ ฉบับที่ 1 ปีที่ 27 (ก.ค.-ก.ย. 27) : ฉบับพิเศษครบรอบ 99 ปี สถาปนากรมแผนที่ทหาร, กรมแผนที่ทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า 32 ว่า แผนที่ฉบับนี้ใช้แสดงแนวพรมแดนไทย-ลาว-เขมร ได้ เนื่องจากแนวพรมแดนระหว่างสยาม-เขมรและสยาม-ลาวนั้น ทั้งสนธิสัญญาและแผนที่ท้ายสนธิสัญญานั้นทำร่วมกันเป็นฉบับเดียวกัน คือ แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนฝรั่งเศส ในการอ้างอิงแนวพรมแดนเขมรจึงมักจะต้องคาบเกี่ยวแนวพรมแดนลาวเข้าไปด้วยแผนที่ทั้ง 11 ระบาย จึงแบ่งได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 จากทิวเขาดอยแปรเมือง ซึ่งแยกจากแม่น้ำโขง ขึ้นสันเขาในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ถึงดอยเต็งวา ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเหือง แล้วไปตามแม่น้ำเหืองจนออกสู่มแม่น้ำโขง รวม 5 ระบาย

ส่วนที่ 2 ตั้งแต่แยกจากแม่น้ำโขงขึ้นสันเขาพนมดงรัก ตรงอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ไปตามสันปันน้ำของทิวเขาบรรทัด ไปจนถึงช่องเกล อยู่ตรงเขตต่อระหว่างจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหลักเขตที่ 1 แล้ววกไปถึงปากน้ำสตุงโรลุส ในทะเลสาบเขมร รวม 6 ระบาย (ส่วนนี้ได้รวมเอาเขตแดนของเขมรเอาไว้ด้วย)

2.1) ข้อขัดแย้งว่าด้วยความถูกต้องของแผนที่

ในกรณีพิพาทสามหมู่บ้านนี้ ฝ่ายลาวได้อ้างอธิปไตยเหนือหมู่บ้านทั้งสาม โดยใช้หลักฐานจากแผนที่ชุดดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะระวางเมืองปากลาย ซึ่งเป็นแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาฉบับวันที่ 23 มีนาคม 2450 มีการสำรวจพื้นที่โดยชาวฝรั่งเศสฝ่ายเดียว ตามแผนที่ฉบับดังกล่าว ปรากฏชื่อบ้านใหม่ เพียงหมู่บ้านเดียว และกล่าวกันว่าชื่อหมู่บ้านดังกล่าวยังปรากฏอยู่ในแผนที่สำรวจ ที่ใช้ในการปักปันพรมแดนตั้งแต่แรกเริ่ม โดยตั้งอยู่ที่ระยะ 8 กิโลเมตรไปทางตะวันออก (ในดินแดนลาว) และ 2 กิโลเมตรไปทางเหนือ นับจากเส้นเขตแดน (ระหว่างไทย-ลาว) ส่วนหมู่บ้านอีก 2 แห่งที่เหลือ ลาวยืนยันว่าตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านใหม่ โดยหมู่บ้านกลางตั้งอยู่ห่างออกไปเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร และหมู่บ้านสว่างตั้งอยู่ห่างออกไป 4 กิโลเมตร¹² นอกจากนี้ ลาวยังอ้างว่าในการปักปันเขตแดนในเขตปากลายนั้น ทำไปตามหลักของสันปันน้ำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ดินแดนของแม่น้ำที่ไหลไปสู่แอ่งแม่น้ำโขงจะเป็นของลาว และฝั่งที่แม่น้ำไหลไปยังแอ่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะเป็นดินแดนของไทยและหมู่บ้านทั้งสาม คือ บ้านใหม่ บ้านกลางและบ้านสว่างตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำที่ไหลไปยังแอ่งแม่น้ำโขง ดังนั้นหมู่บ้านทั้งสามจึงเป็นของลาว¹³ อนึ่ง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ของไทย คณะกรรมการปักปันชายแดนไทย-ฝรั่งเศส ได้ทำการสำรวจตั้งแต่แม่น้ำโขงไปจนจรดฝั่งทะเล มีการสำรวจต้นน้ำด้วย ซึ่งฝ่ายไทยไม่เคยปฏิเสธมาจนกระทั่งปัจจุบัน ในกรณีเช่นนี้ ศาลโลกได้เคยตัดสินคดีเขาพระวิหาร (ระหว่าง

¹² ฝ่ายลาวอ้างว่าหมู่บ้านทั้งสามอยู่บริเวณเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ส่วนฝ่ายไทยว่าอยู่บริเวณตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี

¹² Arthur J. Dommon, "Laos in 1984 : The Year of the Thai Border," Asian Survey Vol. XXV No.1 (January 1985) : 115.

¹³ Letter dated 29 August 1984 from the Permanent Representative of the Lao People's Democratic Republic by Kithong Vongsay to the United Nations addressed to the Secretary General, 39th Security Council, A/39/451, S/16727 (4 September 1984) : 3.

ไทยและกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. 2501) โดยตัดสินว่าแผนที่ที่สร้างขึ้นตามสนธิสัญญาปี พ.ศ. 2447¹⁴ และ 2450 มีผลบังคับใช้กับทั้งสองฝ่าย ตามสนธิสัญญาปี พ.ศ. 2447 ระบุไว้ว่า คณะกรรมการปักปันชายแดนไม่เพียงแต่ทำการปักปันชายแดนเท่านั้น แต่การปักปันนั้นมีคุณค่าทางกฎหมายในตัว โดยไม่ต้องมีเอกสารอย่างอื่นมายืนยัน¹⁴ ลักษณะเช่นนี้จึงเท่ากับว่า ถ้าพิจารณาในแง่ผลบังคับใช้ตามกฎหมายของแผนที่ปี 1907-1908 (พ.ศ. 2450 - พ.ศ. 2451) แล้ว ไทยในฐานะคู่ภาคีสัญญาร่วมกับฝรั่งเศส โดยลาวเป็นผู้สืบลีสิทธิ์ต่อมา ทำให้ทั้งไทยและลาวต้องยอมรับความผูกพันและผลบังคับใช้ของแผนที่ฉบับนี้ เนื่องจากการสำรวจและการปักปันเขตแดนถูกดำเนินการโดยผ่านการหารือและตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการปักปันเขตแดนฝ่ายไทยและฝรั่งเศส ซึ่งมีระบุไว้ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาปี พ.ศ. 2446 และ พ.ศ. 2450 นอกจากนี้ ฝ่ายลาวยังอ้างว่า แผนที่ชุดดังกล่าวนี้ ยังได้รับการลงนามโดย Collonel Montquers และ พลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช ในฐานะผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสและสยามตามลำดับ ซึ่งรวมอยู่ในคณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วมกัน เมื่อ 8 มิถุนายน 1908¹⁵ และเพื่อให้เกิดข้อผูกมัดไทยมากขึ้น ลาวยังอ้างแผนที่อีกฉบับหนึ่ง คือ "แผนที่แนวเขตแดนระหว่างพระราชอาณาจักร

¹⁴สนธิสัญญาฉบับนี้ เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมของสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 122 ซึ่งเนื้อหาของสนธิสัญญา ปีพ.ศ. 2446 และ 2447 นี้ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น (โปรดอ่านในหน้า 24-29)

¹⁴สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 35 (24-30 สิงหาคม 2527), : 958. และใน Pheuiphanh Ngaosyvathn, "Thai-Lao Relations: A Lao View," *Asian Survey* Vol. XXV No. 12 (December 1985), : 1250.

¹⁵Pheuiphanh Ngaosyvath, "Thai-Lao Relation: A Lao View," p. 1251. และ พันโทพยนต์ ทิมเจริญ, "แนวพรมแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส," หน้า 30.

ประเทศไทย กับประเทศราชฝรั่งเศส-อินโดจีน มาตรฐาน 1:500,000 แผนที่ชุดนี้มี 18 ระบาย เป็นผลงานจากความร่วมมือระหว่างประเทศไทย (กรมเสนาธิการทหารบกของไทย) กับประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) แสดงให้เห็นว่าบ้านใหม่อยู่ห่างจาก พรมแดนไทยและลาว 8 กิโลเมตร และอยู่ในดินแดนลาว¹⁶ (โปรดดูแผนที่ในภาคผนวก ข หน้า 246)

สำหรับฝ่ายไทยได้อ้างตามแผนที่ ปี พ.ศ. 2521 ชุดที่ L7017 ซึ่งไทยได้จัดทำขึ้น โดยความร่วมมือจากสหรัฐฯ ในแผนที่ได้ชี้ให้เห็นว่า หมู่บ้านทั้งสามได้แก่ บ้านสว่าง บ้านกลาง และบางส่วนของบ้านใหม่อยู่ในเขตไทย (โปรดดูแผนที่ในภาคผนวก ข หน้า 247) เนื่องด้วย บ้านใหม่ได้ตั้งคร่อมอยู่บนสันเขาซึ่งในเรื่องนี้ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการสภา ความมั่นคงแห่งชาติ ชี้แจงต่อผู้สื่อข่าวว่า (เมื่อวันที่ 22 มิ.ย. 2527) "พื้นที่ในเขตบ้านใหม่ นั้นมี 2 พื้นที่ ส่วนเหนือเป็นของลาว ส่วนใต้เป็นของไทย... พื้นที่เขตบ้านใหม่นั้นมีอยู่ 332 หลังคาเรือน เป็นของไทย 322 หลังคาเรือน เป็นของลาว 10 หลังคาเรือน..."¹⁷ อนึ่ง การที่ฝ่ายไทยยืนยันตามแผนที่ปี พ.ศ. 2521 เนื่องจากเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือ เพราะถูกจัด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

¹⁶ "สถานภาพแผนที่ไทยก่อนสมัยรูปถ่ายทางอากาศ," วารสารแผนที่ ปีที่ 27 ฉบับที่ 4 (เมษายน-มิถุนายน 2528), หน้า 88. และ Pheiphanh Ngaosyvath, "Thai-Lao Relations: A Lao View," p.1250.

¹⁷ ศูนย์ผลิตรายการและข่าวกองทัพบก, "พื้นที่ในเขตบ้านใหม่เป็นของไทยมากกว่า ลาว," ข่าวประจำวันศุกร์ที่ 22 มิถุนายน 2527.

ทำขึ้นด้วยเทคนิคการถ่ายภาพทางอากาศ* ในมาตราส่วน 1:50,000 ซึ่งไทยให้เหตุผลว่า

*งานสำรวจทางอากาศ หรือ การบินถ่ายรูปทางอากาศเพื่อนำรูปถ่ายไปทำแผนที่ มีขึ้นครั้งแรกในปี 2472 แต่มาเริ่มดำเนินการเป็นจริงเป็นจังเมื่อไทยได้ตกลงร่วมมือกับรัฐบาล สหรัฐฯ เพื่อจัดทำแผนที่ประเทศไทย สัญญาที่ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนาม เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2495 มีสาระสำคัญคือ รัฐบาลสหรัฐฯ จะร่วมมือกับไทย จัดทำแผนที่มาตราส่วนใหญ่ จากรูปถ่ายทางอากาศ ในมาตราส่วน 1:50,000 ขนาด 10 ลิปดา x 15 ลิปดา โดยสหรัฐฯ เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหารูปถ่ายทางอากาศ หรือการสำรวจทางอากาศ

สำหรับข้อดีของภาพถ่ายทางอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับงานสนาม คือ จะให้ข้อมูลภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกับสภาพภูมิประเทศจริงพอสมควร ให้ข้อมูลในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ สามารถมองเห็นพื้นที่ได้พร้อมกันทั่วทั้งบริเวณ ทำให้เกิดความคิดรวบยอดได้ และการวางแผนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ แต่ถ้าจะให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ก็จำเป็นต้องใช้ทั้งงานสนามและภาพถ่ายทางอากาศประกอบกัน

ข้อดีของภาพถ่ายทางอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่ที่ใช้มาตราส่วนใกล้เคียงกัน คือให้ข้อมูลภูมิประเทศมากกว่าแผนที่ และเป็นข้อมูลที่ทันสมัยเพราะไม่ต้องใช้เวลาในการจัดทำนานเท่าแผนที่ และยังแสดงขนาดของสิ่งต่าง ๆ ในภูมิประเทศตามมาตราส่วนจริง ๆ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามการใช้ภาพถ่ายทางอากาศมีข้อจำกัดหลายประการคือ

1. ให้ข้อมูลมากเกินไปและสลับซับซ้อน จึงต้องมีการวิเคราะห์และตีความเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ
2. ภาพที่ปรากฏในภาพถ่ายทางอากาศเป็นภาพ top view ที่ไม่คุ้นแก่สายตามนุษย์
3. ข้อมูลบางอย่างมีขนาดเล็กเกินไป
4. แสดงความสูงในลักษณะเกินความเป็นจริง จนอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้
5. บางพื้นที่ถูกบดบังด้วยเงาของรายละเอียดอื่น ทำให้ข้อมูลขาดหายไป
6. พื้นที่ที่มีความสูง-ต่ำของพื้นที่แตกต่างกันมาก จะยังผลให้มาตราส่วน ณ จุดต่าง ๆ บนภาพเดียวกันแตกต่างกัน
7. อาจจะมีปัญหาเรื่องคุณภาพของการผลิตภาพ เช่น ความชัด หรือบางแผ่นอาจจะมีเมฆบัง (โปรดอ่านรายละเอียดใน วารสารแผนที่ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ก.ย. 2526), กรมแผนที่ทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, หน้า 9-17 และหน้า 28-33.)

แผนที่ฉบับนี้จัดทำตามข้อตกลงของสนธิสัญญาปี พ.ศ. 2447 และ 2450 ระหว่างฝรั่งเศสและสยาม ที่กำหนดให้ใช้เส้นปันน้ำเป็นแนวแบ่งเขตแดน นอกจากนี้เทคนิคการถ่ายภาพทางอากาศเป็นวิธีที่ทันสมัยและแน่นอน มีมาตราส่วนใหญ่กว่ามาตราส่วนของแผนที่ปี 1907-1908 (1:200,000) ทำให้เห็นเส้นปันน้ำได้ชัดเจนกว่า

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายลาวโต้แย้งว่าแผนที่ที่ไทยนำมาอ้างนี้ ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมและไม่สามารถใช้บังคับในแง่กฎหมายได้ เนื่องจากแผนที่ปี 1978 (2521) ที่ไทยใช้อ้างเป็นหลักฐานนี้ไม่ใช่แผนที่ไทย แต่เป็นแผนที่ที่สหรัฐฯจัดทำขึ้น ซึ่งทางไทยได้นำมาลอกเลียน ดัดแปลงชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในแผนที่เป็นภาษาไทย แล้วนำไปถ่ายสำเนา¹⁹ นอกจากนี้แผนที่ฉบับดังกล่าวยังมีหมายเหตุข้างล่าง (footnote) ดังนี้ "Delimitation of international boundary must not be considered authoritative"¹⁹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า "ลักษณะแนวพรมแดนดังกล่าวไม่มีค่าในแง่กฎหมาย และใช้เป็นเพียงเครื่องแสดงเท่านั้น" หรือมิฉะนั้นก็แทบจะไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานได้เลย เนื่องจากทั้งไทยและลาวไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการร่างแผนที่ดังกล่าวแม้แต่น้อย²⁰ นอกจากนี้ แผนที่ที่จัดทำขึ้นใหม่โดยสหรัฐฯ ฉบับปีค.ศ. 1962, 1965, 1972 และ 1978 ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดได้แสดงให้เห็นว่า แนวเขตแดนที่แสดงไว้บริเวณ 3 หมู่บ้านถูกเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแสดงให้เห็นข้อสังเกตได้ดังนี้ คือ

¹⁹Right to reply exercised by H.E. Soubanh Srithirath, The Question of the Thai aggression on June 6, 1984, against Lao territory before the Security Council of the United Nations, New York, (October 1984), Ministry of Foreign Affairs, Lao People's Democratic Republic, p. 53.

¹⁹Ibid., p. 54.

²⁰Pheuphanh Ngaosyvathn, "Thai-Lao Relations: A Lao View," p. 1244.

ประการแรก ชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไม่ได้เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ ในทางตรงกันข้าม ผู้เชี่ยวชาญการใช้วิธีการทำแผนที่แบบ the geodesic triangulation method* ซึ่งเป็นวิธีการสำรวจที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วมฝรั่งเศส-สยามตั้งแต่ปี 1904 ถึง 1907 ใช้จัดทำแผนที่ ตามมาตราส่วน 1:200,000 ขึ้น ได้ให้ความเห็นว่า ในกรณีที่จะมีการผิดพลาดเกิดขึ้นจากการใช้วิธีการนี้ ก็จะมีระยะเพียงแค่ 40-50 เมตร เท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อยมาก

ประการที่สอง หน่วยงานของสหรัฐฯ มีบทบาทในการดัดแปลงแผนที่และฝ่ายลาวก็คุ้นเคยกับวิธีการของสหรัฐฯ ในลักษณะนี้เป็นอย่างดี เพราะเป็นวิธีการที่สหรัฐฯ ใช้อ้างเหตุผลเชิงจิตวิทยา ดังจะเห็นว่า แผนที่ส่วนใหญ่ถูกสหรัฐฯ จัดทำขึ้นในระหว่างสงครามอินโดจีน²¹ ดังเช่นแผนที่ที่ CIA ได้ร่างขึ้นในปี ค.ศ. 1965 (2508) เป็นแผนที่ที่ไทยใช้อ้างว่าสามหมูบ้านเป็นของตน แต่กลับเป็นแผนที่ที่ไม่ได้ผ่านการรับรองโดยไทยหรือลาว ทั้งนี้ CIA ได้ร่วมมือกับผู้นำม้ง (Hmong) คือนายพลวังเปาและกลุ่มก๊กมินตั๋งจัดร่างแผนที่ซึ่งไม่มีผลบังคับทางกฎหมายขึ้นมา เพื่อใช้ในกิจการของตน²² ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้ลาวปฏิเสธที่จะยอมรับแผนที่ที่สหรัฐฯ จัดทำขึ้นโดยทั้งหมด ซึ่งหมายถึงการไม่ยอมรับหลักฐานอ้างอิงของฝ่ายไทยด้วย

*วิธีการสำรวจนี้ดำเนินการโดย the Siamese Topographic Service ซึ่งมีนักแผนที่ชาวอังกฤษ ชื่อ Mr. MacCarthy (ซึ่งได้รับพระราชทานนามว่า พระวิภาควาดล) เป็นหัวหน้า

²¹Right to reply exercised by H.E. Soubanh Srithirath, The Question of the Thai aggression on June 6, 1984, against Lao territory before the Security Council of the United Nations, p. 54.

²²Daily Report : Asia & Pacific Vol. IV No. 130 (5 Jul 1984) : 13.

อย่างไรก็ตามข้อพิงสังเกตประการสำคัญก็คือ ทั้งไทยและลาวต่างยอมรับผลบังคับใช้ทางกฎหมายของสนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยาม ปีพ.ศ. 2446, 2447 และ 2450 ว่าด้วยการใช้หลักสันปันน้ำเป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศทั้งสอง หมายถึง ดินแดนบริเวณแม่น้ำที่ไหลไปสู่แอ่งแม่น้ำโขงจะเป็นของลาว และฝั่งแม่น้ำที่ไหลไปยังแอ่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะเป็นดินแดนของไทย ดังคำชี้แจงของนายสุธี (สุธี ประศาสน์วินิจฉัย : อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ) เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2527 ว่า จากแผนที่ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า การแบ่งพรมแดนบริเวณนั้นไทยได้ใช้สันปันน้ำ เขตแดนในแผนที่ของไทยก็เป็นไปตามเส้นสันปันน้ำ ถูกต้องตามสนธิสัญญาและตามหลักแผนที่ทุกอย่าง แสดงได้ชัดว่าหมู่บ้านต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในเขตแดนของไทย อาจจะมีหมู่บ้านใหม่ที่สร้างค่อมอยู่บนสันเขา ส่วนหนึ่งอยู่ในฝั่งลาว ส่วนหนึ่งอยู่ในฝั่งไทย²³

นอกจากนี้ การปักปันเขตแดนระหว่างไทยและอินโดจีนของฝรั่งเศส กระทำโดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทยและฝรั่งเศส ตามสนธิสัญญา ปี 2446 และ 2450 ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกันว่าด้วยการดำเนินการปักปันเขตแดนของคณะกรรมการดังกล่าว ทั้งยังเป็นไปตามข้อตกลงของรัฐบาลแห่งประเทศทั้งสอง (ฝรั่งเศสและไทย) ซึ่งมีการตกลงหารือกันมาก่อนหน้านี้ โดยมีประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการของทั้งสองฝ่ายดำเนินการในฐานะผู้แทนของแต่ละฝ่าย แต่ไม่ใช่การใช้ดุลยพินิจของบุคคลใดแต่ลำพัง เช่นนี้ย่อมแสดงว่า ตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่ถูกกำหนดเป็นตำแหน่งเขตแดน จะต้องถูกกำหนดโดยผ่านการกลั่นกรองแล้วโดยประเทศทั้งสอง อีกนัยหนึ่งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงขอบเขตอำนาจอันจำกัดของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ดังนั้น การปักปันเขตแดนโดยคณะกรรมการฯ นี้จะเป็นที่ยึดถือได้ว่ามีความถูกต้องจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงของที่ประชุมร่วมกัน

²³ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 29 (13-19 กรกฎาคม 2527) : 790-791.

ในเรื่องการจัดทำแผนที่แสดงอาณาเขตระหว่างไทยและลาว โดยคณะกรรมการปักปันเขตแดนไทยและฝรั่งเศสภายหลังจากเสร็จสิ้นการปักปันเขตแดนจัดเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้แผนที่ที่จัดทำขึ้น โดยคณะกรรมการฯ นี้ มีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความรู้เรื่องสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งตำแหน่งเขตแดนที่ปักปันไว้เป็นอย่างดี ซึ่งแผนที่ที่ได้จะทำให้เห็นภาพจำลองโครงสร้างแนวเขตแดนระหว่างไทยและลาว รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในอินโดจีนของฝรั่งเศสและยังเป็นแผนที่แสดงเขตแดนระหว่างประเทศด้วย

แต่เหตุที่ไทยมีข้อจำกัดในเรื่องอุปกรณ์และเทคนิคการจัดทำแผนที่ จึงได้ขอให้คณะกรรมการฝ่ายฝรั่งเศสจัดทำแผนที่ทั้งหมดขึ้น โดยอาศัยผลจากการปักปันเขตแดนที่ได้ในขณะนั้น เป็นแนวทาง อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากฝรั่งเศสจัดทำแผนที่สำเร็จและจัดส่งมาให้ฝ่ายไทยแล้ว ปรากฏว่ายังไม่เคยมีการตรวจสอบร่วมกันว่า แผนที่ถูกต้องตามที่ได้ปักปันเขตแดนกันไว้หรือไม่ ผลเสียประการหนึ่งเห็นจะได้แก่ เหตุผลที่รัฐบาลไทยใช้ในการขอร้องให้ฝรั่งเศสจัดทำแผนที่ที่ว่า "รัฐบาลสยามใครจะแสดงจริง ๆ ว่า ตนมีความไว้วางใจอย่างสมบูรณ์ในพนักงานฝรั่งเศส" ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับแผนที่โดยไม่ปรึกษาหรือขอให้ไทยตรวจสอบก่อน²⁴

ดังนั้น การที่ลาวจะอ้างเอาแผนที่ที่ฝรั่งเศสจัดทำขึ้น มาอ้างอิงในกรณีสามหมูบ้านลาวควรจะตระหนักว่า ในปัจจุบันสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เทคโนโลยีในด้านจัดทำแผนที่และการสำรวจอาณาเขตระหว่างประเทศสามารถทำได้มีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อในอดีต ดังนั้นเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย จึงควรมีการเข้าไปพิสูจน์ความถูกต้องร่วมกัน ทั้งนี้โดยอาศัยหลักเกณฑ์จากตำแหน่งเขตแดนที่ปักปันไว้ หรือโดยยึดตามสนธิสัญญาที่จัดทำร่วมกัน ซึ่งจะ เป็นโอกาสในการขจัดข้อขัดแย้งที่อาจจะเกิดตามมาภายหลังได้

²⁴โปรดอ่านรายละเอียดใน กระทรวงการต่างประเทศ, คำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ คดีปราสาทเขาพระวิหาร, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2505, หน้า 124-125.

2.2) ข้อขัดแย้งว่าด้วยตำแหน่งสันปันน้ำที่ถูกต้อง

ดังได้กล่าวแล้วว่า ทั้งไทยและลาวต่างยอมรับการใช้แนวสันปันน้ำ เป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างไทยและลาว โดยเป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างอินโดจีนฝรั่งเศส-สยาม ซึ่งหมายความว่า ดินแดนบริเวณแม่น้ำที่ไหลไปสู่แอ่งแม่น้ำโขงจะเป็นของลาว และฝั่งแม่น้ำที่ไหลไปยังแอ่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะเป็นของไทย แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เป็นข้อพิพาทที่สำคัญก็คือ ทั้งไทยและลาว ยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ "แนวสันปันน้ำ" ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำห้วยเล็ก ๆ 2 ลำห้วยที่ไหลมาในบริเวณสามหมูบ้าน เนื่องจากแผนที่ของฝ่ายไทยและฝ่ายลาวแตกต่างกันในประเด็นที่สำคัญนี้²⁵ ซึ่งถ้าหากถือตามแผนที่ของไทยที่ถือเอาสันเขาปันน้ำที่เตี้ยกว่าเป็นเส้นกั้นเขตแดนแล้ว ดินแดนที่เป็นปัญหาพิพาทกันดังกล่าวจะอยู่ในเขตไทย สำหรับฝ่ายลาวคงจะถือเอาสันเขาปันน้ำที่สูงกว่าเป็นแนวเขตแดน จึงถือว่าสามหมูบ้านที่เป็นปัญหาทั้งสามแห่งนี้อยู่ในดินแดนของลาว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าสันเขาทั้งสองมีน้ำไหลลงสู่พื้นที่เป็นแอ่งกระทะ*

²⁵Daily Report : Asia & Pacific Vol IV No. 155 (Thursday 9 August 1984) : J2.

*อรุณ ภาณุพงศ์ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพิจารณาที่ตั้งสันปันน้ำในกรณีพิพาทเขาพระวิหารระหว่างไทย-กัมพูชา ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาในกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้าน ได้ดังนี้คือ

ส่วนสันปันน้ำอยู่ตรงไหนนั้นเป็นปัญหาในทางเทคนิค สันปันน้ำไม่จำเป็นที่จะต้องขึ้นยอดเขา หน้าผา อาจจะตรงกันก็ได้ อาจไม่ตรงกันก็ได้ สันปันน้ำ หมายถึง จุดหนึ่ง จุดใด ซึ่งเมื่อฝนตกลงมาจะแบ่งน้ำออกเป็น 2 ทิศ ทิศหนึ่ง ตามสัญญานั้นจะไหลลงสู่ทะเลสาบ ทิศหนึ่งจะไหลลงสู่แม่น้ำมูล เมื่อเป็นอย่างนั้น จุดที่จะเป็นสันปันน้ำอาจจะตรงกับจุดที่เป็นยอดเขาสูงก็ได้ อาจจะไม่ตรงก็ได้ถ้าหากว่ายอดเขาซึ่งเตี้ยกว่านั้นเป็นจุดที่แบ่งน้ำ หมายความว่า แบ่งลงไปทะเลสาบส่วนหนึ่ง แบ่งลงไปลงแม่น้ำมูลส่วนหนึ่ง

โปรดอ่านใน อรุณ ภาณุพงศ์, การทูตและการระหว่างประเทศ, หน้า 229.

สำหรับฝ่ายลาวได้ยืนยันสนธิสัญญาปี 1907 (2450) และบันทึกช่วยจำซึ่งลงนามโดยผู้แทนไทยและฝรั่งเศส ว่าเป็นการยอมรับว่า ภูหลักหมื่น ภูก๊วนกแขวและภูฮังเป็นแนวสันปันน้ำ และยอดภูทั้งสามนี้ คือ ต้นกำเนิดลำน้ำ 2 แห่ง ซึ่งไหลสู่สามหมูบ้าน และลำน้ำทั้งสองนี้ไหลไปบรรจบกับลำน้ำพูน (Phoun) ซึ่งไปบรรจบกับแม่น้ำโขงในดินแดนลาวอีกทีหนึ่ง สำหรับฝ่ายไทยได้แย้งว่า ยอดเขาซึ่งเป็นต้นกำเนิดลำน้ำห้วย (creeks) อาจจะเป็นยอดเขาอีกลูกหนึ่ง ซึ่งฝ่ายลาวไม่ได้กล่าวถึง ตามแผนที่ไทยและจากภาพถ่ายทางอากาศนั้น ฝ่ายไทยชี้ว่า ยังมีลำน้ำอีกลำน้ำหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นแนวสันปันน้ำก็ได้ ซึ่งในเรื่องนี้ ทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้เกี่ยวกับทิศทางการไหลของลำน้ำห้วย (creeks) แต่อย่างไรก็ตามฝ่ายไทยยอมรับว่า อาจจะทำให้เกิดการผิดพลาดขึ้นได้ แม้ว่าภาพถ่ายทางอากาศจะแสดงให้เห็นว่าลำน้ำห้วย ไหลมาจากยอดเขาที่กล่าวถึงโดยฝ่ายไทย วิธีการที่ดีที่สุดในการพิสูจน์ปัญหานี้ก็คือ ทำการสำรวจเป็นตำแหน่งไป (to conduct an on-the-spot survey) แม้ว่าการใช้ภาพถ่ายทางอากาศจะเป็นวิธีที่ทันสมัยที่สุดในการทำแผนที่ แต่อาจจะมีข้อผิดพลาดได้ เช่น การตั้งมุมการถ่ายภาพทางอากาศ อาจจะมีขนาดแตกต่างไปจากระดับของภูเขาเป็นระยะนับร้อย ๆ เมตร²⁶

อย่างไรก็ตามความขัดแย้งในเรื่องนี้ ได้มีปัญหาเรื่องความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้การระบุหรือกำหนดพรมแดนที่ชัดเจนเป็นไปได้ยากยิ่ง ซึ่ง Arthur J. Dommen ได้อธิบายว่า ปัญหาการขัดแย้งไม่ลงรอยกันเรื่องตำแหน่งที่ตั้งของสันปันน้ำระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำโขงจัดเป็นปัญหาเด่น ซึ่งทั้งไทยและลาวต่างก็ยอมรับว่าหลักการปักปันพรมแดนตามแนวการแบ่งเขตของเส้นทางน้ำนั้นยังคงไม่เป็นที่แน่นอนจนทุกวันนี้ สำหรับสามหมูบ้านนั้นตั้งอยู่บริเวณเขตเทือกเขาซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมาก และลำน้ำเล็ก ๆ หลายลำน้ำก็มีขึ้นตามฤดูกาลของมัน โดยจะไหลไปยังเขตใกล้เคียง ๆ ซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำอาจแห้งไปตามฤดูกาลด้วย จึงเป็นการยากที่จะกำหนดร่องสันปันน้ำให้ลึกลงไปในรายละเอียด²⁷

²⁶ Daily Report : Asia & Pacific Vol. IV No. 155, pp. J2-J3.

²⁷ Arthur J. Dommen, "Laos in 1984 : The Year of the Thai Border," Asian Survey Vol. XXV No. 1 (January 1985) : 115.

ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหามรดกแดนระหว่างประเทศโดยสันติวิธีสำหรับพื้นที่บริเวณชายแดนที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการปักปันเขตแดนเพื่อความชัดเจนและยังขาดแนวปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สามารถใช้เป็นเครื่องแสดงแนวเขตแดนได้ เนื่องจากผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงตามปรากฏการณ์ธรรมชาติ อาจกระทำได้โดยอาศัยวิธีการเจรจาตกลงกันระหว่างคู่กรณี เป็นกรณีพิเศษ เพื่อหาแนวทางที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันมาเป็นหลักเกณฑ์ในการยึดถือปฏิบัติต่อกัน เมื่อปรากฏกรณีพิพาททางพรมแดนเพราะสาเหตุดังกล่าว

3) ข้อพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์และการปกครอง

ในการเจรจาระดับเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคระหว่างไทยและลาว เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2527 ฝ่ายลาวได้ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และการปกครองของสามหมู่บ้าน เพื่ออ้างความเป็นเจ้าของอริปไตยเหนือหมู่บ้านทั้งสาม ฝ่ายลาวกล่าวว่า สามหมู่บ้านดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่ในเขตที่มีชื่อว่า "ปากด่าน" โดยคนลาวชื่อ พญาชมพู่ เป็นผู้สร้าง เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว ต่อมา คนลาวอีกผู้หนึ่งชื่อหลวงแสนวิเศษ ได้เปลี่ยนชื่อเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็น "บ้านใหม่" เมื่อประชากรในหมู่บ้านนี้มีจำนวนมากขึ้น ชาวบ้านจำนวนหนึ่งได้แยกออกไปตั้งหมู่บ้านขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า บ้านโพนเปือยเป้า (Bane Phone Peuay Pao) ต่อมาภายหลังได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านกาง (Bane Kang) ปัจจุบันหมู่บ้านนี้มีอายุมากกว่า 80 ปีแล้ว ในค.ศ. 1945 (2488) มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจากบ้านใหม่และบ้านกาง ได้แยกตัวออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในที่ตั้งอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งต่อมาก็ให้ชื่อว่าบ้านสว่าง (Bane Savang)

ในช่วงที่ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส หมู่บ้านทั้งสามขึ้นอยู่กับตาแสง (ตำบล) เมืองท่ง ซึ่งขณะนั้นรู้จักกันในชื่อ ตาแสงบ้านแดด (Bane Ded) เมือง (อำเภอ) ปากลาย แขวง (จังหวัด) ไชยบุรี เมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองมาอยู่ภายใต้ระบอบ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่บริเวณนี้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ตาแสง ได้แก่ ตาแสง บ้านใหม่ ตาแสงบ้านแดด และตาแสงบ้านใหญ่ สำหรับตาแสงบ้านใหม่ประกอบด้วย หมู่บ้าน 5 แห่ง คือ

- 1) บ้านใหม่
- 2) บ้านกาง

- 3) บ้านสว่าง
- 4) บ้านเขน
- 5) บ้านนาฝาย

ชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง ซึ่งเกิดกรณีพิพาทนี้ ล้วนแต่เป็นคนลาว มีวัฒนธรรมลาว พูดและเขียนภาษาลาว นอกจากนี้ พวกเขามีสื่ออยู่ในสามะโนประชากรและเสียภาษีให้แก่ระบอบการปกครองแห่งฝรั่งเศสเป็นปกติ และหลังจากนั้นมา หมู่บ้านทั้งสามได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ปกครองลาว จนกระทั่งถึงวันที่ทหารไทยเข้ามายึดไป²⁸

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการเจรจาระดับเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคไทยและลาว ฝ่ายไทยเห็นว่าการใช้แผนที่ทางประวัติศาสตร์มาอ้างเป็นหลักฐานดังกล่าวมานี้ ยังขาดความน่าเชื่อถืออยู่บ้าง เนื่องจากฝ่ายลาวอธิบายว่า ประวัติศาสตร์เหล่านั้น มีต้นกำเนิดมาจากเรื่องเล่าของชาวบ้านสืบทอดกันมา (Villager's accounts) ซึ่งฝ่ายไทยเห็นว่า แม้ว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาจพิจารณาเป็นหลักฐานเพิ่มเติม (supplementary evidence) แต่ก็ไม่ใช่สิ่งช่วยแก้ไขข้อพิพาทได้อย่างเที่ยงตรงพอ ในการพิจารณาปัญหาโดยอาศัยประวัติศาสตร์นั้น ฝ่ายไทยยังเคลือบแคลงสงสัยถึงความเป็นจริงจากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์นี้ และเชื่อว่า ประวัติศาสตร์ไม่ควรจะย้อนถอยหลังออกไปจนไกลเกินไป มิฉะนั้นแล้วจะทำให้การโต้แย้งต้องยืดเยื้อและไม่มีข้อพิสูจน์และในบางช่วงของประวัติศาสตร์อาจจะค้นพบว่าพื้นที่ทั้งหมดอยู่บนดินแดนไทยก็ได้ ฝ่ายไทยเชื่อว่าทั้งสองฝ่ายควรจะเริ่มต้นจากปี 1904 (2447) เมื่อสยามและฝรั่งเศสได้ทำสนธิสัญญาระหว่างกันขึ้น²⁹

²⁸Letter dated 29 August 1984 from the Permanent Representative of the Lao People's Democratic Republic to the United Nations addressed to the Secretary General, A/39/451, S/16727, (4 September 1984), pp. 2-3.

²⁹"Thai, Lao argue over maps and legal issues," The Nation (August 9, 1984) : 2.

สำหรับความเป็นมาของสามหมู่บ้าน ตามหลักฐานของฝ่ายไทยเท่าที่พอรวบรวมได้คือ เมื่อ 40-50 ปีที่ผ่านมา ชื่อว่า ราษฎรส่วนหนึ่งในบ้านใหม่ เมืองปากลาย แขวงไชยบุรี ราชอาณาจักรลาว (ซึ่งเป็นการปกครองในขณะนั้น) ได้อพยพมาทำไร่-นา ตามพื้นที่ราบเชิงเขา ในประเทศไทย ท้องที่อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ (ต่อมาเปลี่ยนเป็นเขตการปกครองของ เขตกิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์) ใกล้เส้นพรมแดนไทย-ลาว ห่างจากบ้านใหม่ของลาว ประมาณ 1-4 กิโลเมตร และตั้งหมู่บ้านถาวรขึ้นรวม 3 แห่ง คือ บ้านสว่าง บ้านกลางและ บ้านใหม่ ซึ่งหมู่บ้านใหม่อยู่บริเวณเส้นกั้นอาณาเขตของ 2 ประเทศ ตามหลักฐานทางแผนที่ของ ไทย โดยยื่นล้ำเข้ามาในเขตไทย ห่างจากบ้านกลางไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1-2 กิโลเมตร ทั้งสามหมู่บ้านมีเนื้อที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร (ตามที่ลาวกำหนดไว้) ซึ่งแต่เดิมนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่เคยเข้าไปปกครองดูแลและไม่เคยเข้มงวดต่อความสัมพันธ์ ระหว่างราษฎรลาวที่อยู่ในสามหมู่บ้าน กับราษฎรไทยที่บ้านบ่อเบี้ย ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอ บ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 5 กิโลเมตร และต่างมีความสัมพันธ์ต่อกัน อย่างใกล้ชิด จนมีการเกี่ยวดองเป็นญาติกัน กล่าวได้ว่า ราษฎรในหมู่บ้านทั้งสามเป็นคนลาว เกือบทั้งหมด แม้จะมีคนไทยอยู่บ้างแต่ก็ไม่มากนัก เมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ สังคมนิยม เมื่อ พ.ศ. 2518 ทำให้ทั้งสามหมู่บ้านตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่จากลาวเป็นผู้ปกครองและมีเจ้าหน้าที่เวียดนามเป็นที่ปรึกษาทั้งฝ่ายทหารและ พลเรือนยินยอมให้ราษฎรมีวิถีชีวิตประจำวันและประเพณีปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมได้บ้าง เท่าที่ไม่เสียหายแก่ระบอบสังคมนิยมและกำหนดพื้นที่ปกครองขึ้นใหม่ในดินแดนแห่งนี้ โดยอ้างว่า อยู่ในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ไทยรุกล้ำเข้าไปโดย เฉียบขาด จนเกิดการประจัญหน้าระหว่างไทยและลาวตลอดมา ในช่วงเวลาก่อนเกิดปัญหา สามหมู่บ้านได้มีเจ้าหน้าที่ลาวกับกองกำลังติดอาวุธ ประกอบด้วยทหารหลักและกองกำลังกึ่ง ทหารประมาณ 200 คน ปฏิบัติการอยู่ในเขตสามหมู่บ้าน

ถ้าจะพิจารณาความเป็นเจ้าของอธิปไตยในสามหมู่บ้าน โดยอาศัยหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์และการปกครองแล้ว อาจกล่าวได้ว่าไทยค่อนข้างเสียเปรียบฝ่ายลาว เนื่องจาก ฝ่ายไทยยังขาดหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ หลักฐานของฝ่ายไทย แม้จะปรากฏว่า สามหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาในไทยนั้น มีคนลาวและทหารลาวเข้ามา

อยู่แล้วก็ตาม แต่ไทยยืนยันว่าสามหมู่บ้านปรากฏในแผนที่ไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ค้นพบความจริงว่าสามหมู่บ้านมีคนลาวอยู่ เมื่อตอนที่ตัดถนนเข้าไป ทั้งนี้เพราะเขตดังกล่าว เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปได้ถึง* และการที่พื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้ชายแดนไทยและลาว การอพยพของคนลาวเพื่อเข้ามาอยู่อาศัยจึงทำได้ง่าย

สำหรับฝ่ายลาว แม้จะอ้างหลักฐานการปกครอง การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านเชื้อชาติ ฯลฯ แต่การพิจารณาความถูกต้องของการเป็นเจ้าของอธิปไตย ควรยึดหลักฐานจากเขตแดนและแผนที่เป็นหลักเพราะสำคัญกว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ลาวใช้อ้าง เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของลาวมิได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นเพียงเรื่องเล่าสืบทอดกันมา ตั้งแต่ก่อนยุคอาณานิคมฝรั่งเศส จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ ต่อมาเมื่อมีสนธิสัญญาระหว่างสยามและอินโดจีนของฝรั่งเศสแล้ว การปักปันเขตแดนจึงต้องเป็นไปตามสนธิสัญญามากกว่าการยึดหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ

นอกจากนี้ ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตที่ราบสูงในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อในอดีตนั้น เป็นแบบเร่ร่อน อยู่ไม่เป็นที่ ส่วนเขตที่ราบสูงต่าง ๆ แถบภูเขายังไม่มีการ

---

*ต่อคำถามของผู้สื่อข่าวที่ว่า ทำไมที่ตั้งของสามหมู่บ้านจึงไม่ได้มีการรับรู้เป็นเวลานานหลายปีจนกระทั่งปัจจุบัน เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ) ยอมรับว่ายังมีหมู่บ้านในเขตห่างไกลอีกมากมายที่เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้าไปไม่ถึง : จาก "Siddhi Seeks new talks on Lao low," Bangkok Post (June 28, 1984), pp. 1,3. และเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 1984 พลโทวันชัย เรืองตระกูล ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายยุทธการ แถลงว่า ทหารลาวไม่ได้เข้ามายึดหมู่บ้านดังกล่าว เพียงแต่มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นชั่วคราว ซึ่งพวกที่เข้ามาก็เป็นชาวบ้านธรรมดาที่อยู่ติดแนวชายแดนไทย การเข้ามาตั้งหมู่บ้านในดินแดนไทยก็เนื่องมาจากความเข้าใจผิดในเรื่องเส้นเขาที่เป็นเส้นแบ่งเขตแดน และเรื่องลักษณะนี้ก็เคยเกิดมาแล้วที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จาก สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22-28 มิถุนายน 2527), หน้า 701-702.

ปักปันเขตแดนที่ชัดเจน จึงยากลำบากต่อการเดินทางเข้าไปถึงและการควบคุมดูแลจากเจ้าของดินแดน ที่สำคัญคือ ชาวบ้านบริเวณนี้จะมีการอพยพย้ายที่อยู่ข้ามพรมแดนระหว่างประเทศอยู่ตลอดเวลา โดยอาจจะไม่รู้ว่าเป็นดินแดนของประเทศใด และลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่นานหลายปี จนอาจจะกลายเป็นความเคยชินและนำไปสู่การเข้าใจผิดได้ และด้วยเหตุนี้อาจทำให้วัฒนธรรมและภาษาของลาวแพร่เข้ามาสู่ประชาชนในสามหมู่บ้าน และแม้แต่คนไทยในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง ดังนั้นข้ออ้างของฝ่ายลาวที่ว่า สามหมู่บ้านเป็นของลาว เนื่องจากประชาชนในสามหมู่บ้านมีวัฒนธรรมและภาษาลาว จึงยังขาดความเที่ยงตรงพอถ้าหลักฐานที่ลาวใช้อ้างได้รับการยอมรับแล้ว ลาวอาจจะใช้ข้ออ้างนี้มาอ้างอธิปไตยเหนือดินแดนแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยได้อีกหลายแห่ง

นอกจากนี้ การที่ลาวอ้างว่าประชาชนในสามหมู่บ้านมีรายชื่ออยู่ในสำมะโนประชากร และเสียภาษีให้แก่ระบอบการปกครองแห่งฝรั่งเศส จนต่อมา สามหมู่บ้านได้ตกเป็นของลาว ยังเป็นข้ออ้างที่น่าเคลือบแคลงสงสัย เนื่องจากตามแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญา ปี พ.ศ. 2450 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยฝรั่งเศสฝ่ายเดียว และลาวนำมาใช้อ้างนั้น ลาวกล่าวว่า ตามแผนที่ฉบับดังกล่าว ปรากฏชื่อหมู่บ้านใหม่เพียงหมู่บ้านเดียว ซึ่งขัดแย้งกับข้ออ้างที่ว่าชาวบ้านในสามหมู่บ้านเคยเสียภาษีให้ฝรั่งเศส และการปรากฏรายชื่ออยู่ในสำมะโนประชากร เพราะในตอนนั้น ฝรั่งเศสรับรู้การปรากฏหมู่บ้านใหม่เพียงแห่งเดียวตามแผนที่ ในขณะที่หมู่บ้านที่เหลืออีกสองแห่ง เป็นหมู่บ้านที่ไม่ปรากฏชื่อ ทั้งที่คงจะมีอายุการก่อตั้งห่างจากกันไม่มากนัก และเมื่อพิจารณาในแง่วิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เป็นแบบอพยพเร่ร่อนตามป่าและภูเขาที่สลับซับซ้อน บริเวณพรมแดนไทยและลาว โดยฝรั่งเศสซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมสมัยนั้นไม่สามารถเข้าไปควบคุม ดูแลได้ถึง ทั้งยังไม่มี ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของฝรั่งเศสด้วยแล้ว การติดตามเข้าไปจัดทำรายชื่อสำมะโนประชากร และมีระบบการจัดเก็บภาษีจากชาวบ้าน จึงยังขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ และขัดต่อความเป็นจริง ข้ออ้างลักษณะนี้จึงควรจะเป็นการใช้เทคนิควิธีในการโต้แย้งของฝ่ายลาว เพื่อให้ได้เปรียบไทยเป็นสำคัญ ดังนั้น การอ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์การก่อตั้งถิ่นฐานของชาวบ้าน ระบอบการปกครอง วัฒนธรรม และภาษา จึงอาจจะพิจารณาว่าเป็นหลักฐานเพิ่มเติม ที่จำเป็นต้องมีการศึกษาและพิสูจน์กันต่อไป

อนึ่ง ข้อเท็จจริงอีกประการก็คือ ในช่วงก่อนหน้านี้อังกฤษและลาวไม่มีการออกทะเบียน และบัตรประจำตัวประชาชนให้ชาวบ้านในบริเวณนั้นแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อฝ่ายไทยสามารถเข้าไปควบคุมในสามหมู่บ้านแล้ว ได้เห็นความจำเป็นในการจัดให้ประชาชนในสามหมู่บ้านขึ้นต่อรัฐบาลไทยโดยถูกต้องตามกฎหมาย ฝ่ายไทยจึงได้จัดตั้งหมู่บ้านทั้งสามเป็นหมู่บ้านของไทย โดยนายรัช มกรพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ชี้แจงดังนี้

ขณะนี้ เจ้าหน้าที่ได้อนุมัติจัดตั้งหมู่บ้านทั้งสาม คือ บ้านกลาง บ้านใหม่ และบ้านสว่าง เป็นหมู่บ้านใหม่ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ.ศ. 2467 แล้ว ซึ่งตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย กำหนดการจัดตั้งหมู่บ้านต้องมีประชากรที่อาศัยอยู่ 400 คน จำนวน 40 หลังคาเรือน อยู่ห่างจากหมู่บ้านเดิม 6 กิโลเมตร พร้อมกับได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในหมู่บ้าน จากสภาตำบลและจากมติของที่ประชุมหัวหน้าส่วนระดับอำเภอ ทั้งนี้ทั้งสามหมู่บ้านแยกออกจากบ้านบ่อเบี้ย หมู่ที่ 4 มาเป็นบ้านใหม่หมู่ที่ 8 บ้านกลางหมู่ที่ 9 และบ้านสว่างหมู่ที่ 10 โดยทั้งสามหมู่บ้านขึ้นกับตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ นอกจากนี้ ทางจังหวัดจะได้เข้าไปดำเนินการสำรวจรายชื่อราษฎรจัดทำสำมะโนประชากรและออกบัตรประจำตัวประชาชนให้ถูกต้อง เพราะถือว่าเป็นราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทั้งสาม ซึ่งเป็นดินแดนของไทย ก็ต้องเป็นคนไทย โดยสมบูรณ์³⁰

ภายหลังการจัดตั้งหมู่บ้านทั้งสามขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ไทยแล้ว เหตุการณ์ในสามหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากไทยประกาศปรับกำลังทหารจากสามหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจึงได้มีการหารือกันถึงการยุบเลิกหมู่บ้านทั้งสาม โดยให้เหตุผลว่าควรจะมีการยุบเลิกไป ถ้าไม่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งประโยชน์ในการปกครอง หรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรได้

³⁰ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 28 (6-12 กรกฎาคม 2527) : 761.

มูลเหตุแห่งความขัดแย้งกรณีพิพาทสามหมูบ้าน

สำหรับกรณีพิพาทสามหมูบ้านนี้ ได้เริ่มต้นการปะทะกันในระยะแรกเมื่อเดือนมีนาคม 2527 ต่อมาประมาณเดือนเมษายน (15 เมษายน 2527) ได้เกิดการปะทะกันอีกครั้งบริเวณ บ้านบ่อเบี้ย และจากนั้นมาเหตุการณ์ได้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม (23 พฤษภาคม 2527) เป็นต้นมา ในที่สุดเหตุการณ์เริ่มคลี่คลายลงในเดือนตุลาคม 2527 เมื่อไทย ประกาศปรับกองกำลังทหารจากบริเวณสามหมูบ้าน ความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาวในครั้งนี ก็นระยะเวลาานประมาณ 8 เดือน โดยฝ่ายลาวอ้างว่า เฉพาะในปี พ.ศ. 2527 เป็นปีที่ ไทยส่งกองกำลังทหารเข้าบุกโจมตี ยึดสามหมูบ้านและลวงล้าอริปไตยของลาวเพิ่มขึ้นถึง 89 ครั้ง^๓ ในขณะที่ฝ่ายไทยกล่าวว่า นับตั้งแต่เกิดกรณีเหตุการณ์บริเวณชายแดนไทย-ลาวเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2527 เป็นต้นมา ฝ่ายลาวได้ละเมิดบูรณภาพแห่งดินแดนไทย ที่กิ่งอำเภอบ้านโคก รวมกว่า 60 ครั้ง เป็นผลให้ฝ่ายไทยเสียชีวิต 10 คน และบาดเจ็บ 65 คน^๓

ในการพิจารณาปัญหาความขัดแย้งกรณีสามหมูบ้าน อาจพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นเรื่องความเป็นเจ้าของอริปไตยในสามหมูบ้าน ในแง่ที่ว่าควรจะเป็นของไทยหรือลาว (ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น) และประเด็นเรื่องความพยายามของฝ่ายไทยในการสร้าง เส้นทางสายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณสามหมูบ้าน ซึ่งจัดเป็นสาเหตุสำคัญของกรณีพิพาท

^๓ ฝ่ายลาวอ้างว่า นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1980-1984 ไทยได้ปฏิบัติการสร้างสถานการณ์ ดึงเครียด ก่อความไม่สงบ โดยการใช้อำนาจทหารก่อเรื่องพิพาทจนเกิดการปะทะกันด้วยอาวุธ คิดเฉลี่ยปีหนึ่ง ๆ มี 55 กรณี [จาก เอกสารเหตุการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ลาว-ไทยใน 10 ปีที่ผ่านมา 1975-1985 (เวียงจันทน์ : สำนักข่าวสารประเทศลาว, 1986), หน้า 5-6.]

^๓ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 (18-24 มกราคม 2528) : 90.

กล่าวคือ เมื่อหน่วยจัดสร้างทางได้ก่อสร้างทางเข้าไปจนถึงบริเวณบ้านบ่อเบี้ย ตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณสามหมุ่มบ้าน ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างฝ่ายไทยและลาวเมื่อเดือนเมษายน 2527 เนื่องจากในขณะนั้นสามหมุ่มบ้านเป็นที่ตั้งของทหารลาวและคนลาว อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยยังยืนยันที่จะสร้างถนนสายดังกล่าวต่อไป พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบกกล่าวว่า "เรื่องการสร้างถนน เราจะต้องสร้างต่อไป เพราะอยู่ในเขตประเทศไทย เราต้องทำตามที่เรามีสิทธิ์ แต่เราจะหลีกเลี่ยงการปะทะ นี่เป็นนโยบายที่รัฐบาลมอบให้"^{๑๒}

ทางฝ่ายลาวมองว่าการสร้างเส้นทางดังกล่าว ได้รุกล้ำเข้าไปในดินแดนลาว ทำให้ฝ่ายลาวต่อต้านด้วยการปฏิบัติการทางทหารต่อไทยอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ในที่สุดผู้นำทางทหารไทย คือ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งเป็นทั้งผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น สั่งการให้จัดส่งกองกำลังทหารเข้ายึดสามหมุ่มบ้าน เมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2527

นับตั้งแต่นั้น การปะทะกันของทั้งสองฝ่ายยังคงอยู่ในระดับที่รุนแรงต่อไป จากเหตุการณ์นี้ ทำให้ฝ่ายลาวโจมตีว่า ไทยรุกล้ำดินแดนของลาว จนปัญหาขยายตัวออกไปเป็นปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศในที่สุด ดังนั้นจึงพอจะสรุปได้ว่า การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณสามหมุ่มบ้านก่อให้เกิดการปะทะกันทางทหารระหว่างไทยและลาวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ฝ่ายไทยส่งทหารเข้ายึดครองสามหมุ่มบ้านและเป็นเหตุนำไปสู่ประเด็นความขัดแย้งเรื่องพรมแดนตามมา

^{๑๒}"อาทิตย์ยัน 3 หมุ่มบ้านของไทย," ไทยรัฐ (1 มิถุนายน 2527) : 16.

1) การสร้างเส้นทางสายเพื่อความมั่นคง*

เส้นทางสายเพื่อความมั่นคง เป็นเส้นทางที่ยึดขอบประเทศเป็นเขตเดียวกัน จะดำเนินการก่อสร้างที่จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดน่าน มีลักษณะเป็นถนนวงแหวนตลอดแนวชายแดน มีกำหนดแล้วเสร็จในเวลา 5 ปี โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 10 ล้านบาท^๓ ซึ่งมีโครงการดังนี้ คือ

* บางครั้งจะถูกเรียกว่า "เส้นทางสายยุทธศาสตร์" ประเภทของเส้นทางเพื่อความมั่นคงแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 คือ เส้นทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นเส้นทางที่สนับสนุนแผนยุทธการของฝ่ายทหารในเขตกองทัพภาคต่าง ๆ ตามแผนป้องกันประเทศ

ประเภทที่ 2 คือ เส้นทางพัฒนาเพื่อความมั่นคง เป็นเส้นทางที่สนับสนุนแผนยุทธการของกองทัพเพื่อการต่อสู้แบบพเนิกกำลังในพื้นที่ที่มีเหตุการณ์รุนแรง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเพื่อความมั่นคง โดยใช้เป็นเครื่องมือที่จะปราบปรามฝ่ายตรงข้าม เพื่อเข้าควบคุมพื้นที่ไว้ให้ได้ และพัฒนาพื้นที่สองข้างทางที่ตัดผ่าน

ประเภทที่ 3 คือ เส้นทางเสริมความมั่นคงและการป้องกันการขยายตัวของฝ่ายตรงข้าม เป็นเส้นทางที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ที่มีการแทรกซึม ซึ่งฝ่ายทหารใช้เป็นเส้นทางส่งกำลังบำรุงและปราบปรามฝ่ายตรงข้ามได้ตามสถานการณ์อย่างรวดเร็ว ตลอดจนเป็นเส้นทางให้ประชาชนสามารถลำเลียงผลผลิตออกสู่ตลาดด้วย (โปรดอ่านรายละเอียดใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี), หน้า 373-374.)

^๓ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 27 (29 มิถุนายน - 5 กรกฎาคม 2527)

ในปี พ.ศ. 2524 เริ่มการสำรวจที่กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยเส้นทางนี้ถูกแบ่งเขตการก่อสร้างออกเป็น 3 ช่วง คือ

- ช่วงที่ 1 ตั้งแต่บ้านน้ำมวบ ถึง กิ่งอำเภอบ้านโคก
- ช่วงที่ 2 ตั้งแต่กิ่งอำเภอบ้านโคก ถึง ห้วยหมุ่น
- ช่วงที่ 3 ตั้งแต่ห้วยหมุ่น ถึง บ้านนาแห้ว

สำหรับเส้นทางที่ทำการก่อสร้างเริ่มต้นจากบ้านน้ำมวบ ผ่านภูเกี้ยวกแซว เข้าถึงบ้านบ่อเบี้ย ซึ่งเป็นบริเวณกิ่งอำเภอบ้านโคกมีความยาวประมาณ 47 กิโลเมตร และจะผ่านเข้าไปยังสามหมุ่มบ้าน

ในปี พ.ศ. 2525 มีการสำรวจการก่อสร้างทางโดยกรมทางหลวง แต่ยังไม่เสร็จสิ้นเนื่องจากถูกขัดขวางจากลาว โดยปลายปี พ.ศ. 2525 (ประมาณเดือนพฤศจิกายน) ลาวได้ยิงจรวด อาร์.พี.จี มายังคณะสำรวจ เมื่อการสำรวจดำเนินมาถึงบริเวณภูเกี้ยวกแซว

ในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการนำข้อมูลการสำรวจเสนอสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ประชุมตกลงให้ดำเนินการสร้างเส้นทางต่อไป และมีการกำหนดวงเงินงบประมาณเพื่อการนี้ด้วย ดังนั้น การดำเนินการจริงเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 เริ่มจากบ้านน้ำมวบ อำเภอสากเหล็ก เมื่อดำเนินการก่อสร้างถึงภูเกี้ยวกแซวก็ถูกโจมตีจากฝ่ายลาวอีก จึงให้ยุติการจัดสร้างไว้ก่อน³⁴

³⁴ ข้อมูลจากการสนทนากับเจ้าหน้าที่ซึ่งเคยดูแลรับผิดชอบในพื้นที่บริเวณดังกล่าวในช่วงที่เกิดปัญหาสามหมุ่มบ้าน

แนวก่อสร้างถนนหลายยุทธศาสตร์ตามแนวพรมแดนไทยและลาว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปีพ.ศ. 2527 ฝ่ายไทยได้ดำเนินการสร้างถนนสายดังกล่าวต่อไป ในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน 2527 ทางฝ่ายลาวได้ส่งทหารเข้ามาสืบข่าวในบริเวณเขตก่อสร้าง เมื่อมีการปะทะกันระหว่างไทย-ลาว รัฐบาลไทยได้สั่งระงับการสร้างถนนสายดังกล่าวไว้ก่อน และให้เปลี่ยนบริเวณสร้างถนนไปอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีปัญหา ซึ่งได้แก่ บริเวณช่วงบ้านโคก ถึงห้วยหมุ่น และช่วงห้วยหมุ่น ถึง นาแห้ว สำหรับบริเวณที่เป็นปัญหานั้น ฝ่ายไทยได้จัดชุดทหารเข้าไปคุ้มครองเอาไว้ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่ลาวทำการโจมตีอย่างหนัก ส่วนการจัดสร้างในบริเวณพื้นที่สองส่วนที่เหลือนั้น ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529^{๓๕}

2) เส้นทางสายเพื่อความมั่นคง: พิจารณาในแง่ยุทธศาสตร์ของไทยและลาว

บริเวณเขตสามหมุ่มบ้าน จัดเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของทั้งฝ่ายไทยและลาว เนื่องจากเป็นบริเวณที่ไม่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติกั้นประเทศทั้งสองให้แบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน หากแต่เป็นพื้นที่ราบสูง สลับซับซ้อนด้วยป่าเขา ทำให้มีการลักลอบข้ามพรมแดนไป-มา อยู่เสมอ บริเวณนี้จึงจัดได้ว่าเปราะบางและง่ายต่อการถูกแทรกซึม บ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม อนึ่ง ด้วยข้อจำกัดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ไทยได้ยอมรับว่า ไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลบริเวณนี้ได้อย่างทั่วถึง* โดยเฉพาะในช่วงที่มีการปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในบริเวณดังกล่าว พื้นที่ในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นพื้นที่เป้าหมายที่รัฐบาลไทยมีนโยบายเข้าไปสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงและความมีเสถียรภาพของประเทศ

* จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ดังกล่าว ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์

* พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้กล่าวเมื่อ 29 พ.ค. 2527 ว่า ตามหลักฐานในแผนที่หมุ่มบ้านดังกล่าว (สามหมุ่มบ้าน) อยู่ในเขตไทย แต่คนที่เข้าไปอยู่ในหมุ่มบ้านดังกล่าวเป็นคนลาวทางการไทยทราบเมื่อตอนที่ตัดถนนเข้าไป จึงเกิดมีการปะทะกัน. จาก สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 26, หน้า 704.

อนึ่ง การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ที่มีความยาวหลายร้อยกิโลเมตร จัดเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความได้เปรียบเหนือฝ่ายตรงข้าม โดยจะก่อประโยชน์ในแง่การเมืองระหว่างประเทศ และประโยชน์ทางการปกครอง เพราะจะเอื้ออำนวยให้เจ้าหน้าที่ไทยสามารถเข้าไปควบคุมดูแลพื้นที่บริเวณชายแดน ดังเช่นบริเวณเขตสามหมูบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวจะช่วยลดอุปสรรคจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยได้ และในขณะเดียวกันยังเป็นการขยายอิทธิพลของรัฐบาลไทยเข้าไปประชิดพรมแดนของฝ่ายตรงข้ามอย่างชัดเจนขึ้น ด้วยสาเหตุเหล่านี้ จึงทำให้ฝ่ายลาวรู้สึกถึงความมั่นคงแห่งชาติของตน กำลังถูกกระทบกระเทือนจากการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ของไทย ประกอบกับความหวาดระแวงของฝ่ายลาวต่อภัยคุกคามจากรัฐบาลไทย ในการยุยงส่งเสริมให้ลาวฝ่ายขวาเข้าไปปฏิบัติการก่อกวน บ่อนทำลาย เพื่อโค่นล้มรัฐบาลลาว ทำให้ลาวไม่ประสงค์ให้ไทยจัดสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ใกล้บริเวณพรมแดนไทยและลาว

ปัญหาในการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ อาจจะพิจารณาในประเด็นย่อย ๆ คือ ความแตกต่างทางความคิดของฝ่ายไทยและลาวต่อการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะในเรื่องของผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้ คือ

2.1) แนวความคิดของฝ่ายไทย กล่าวได้ว่า เป้าหมายการก่อสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ คือ การมุ่งขยายอำนาจรัฐไทยให้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ และเสี่ยงต่อการถูกแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์จากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มอินโดจีนซึ่งมีเวียดนามเป็นแกนนำสำคัญ การสร้างเส้นทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มการติดต่อระหว่างพื้นที่เหล่านั้นกับตัวเมืองหรือเขตอำนาจรัฐต่าง ๆ เพื่อทำให้พื้นที่ลักษณะดังกล่าวกลายเป็นเขตเปิดมากขึ้นหรือติดต่อกับภายนอกได้สะดวกขึ้น โดยมุ่งผลทางการเมืองและการขจัดอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ ประกาศคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เป็นเครื่องชี้แนวความคิดดังกล่าวได้ชัดเจนที่สุด โดยมีเจตนาที่มุ่งต่อสู้เพื่อเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ และสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อยุติสงครามปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) เน้นการรุกทางการเมืองและเปลี่ยนแนวการต่อสู้ด้วยอาวุธมาเป็นทางสันติ แต่การจะปฏิบัติการให้ได้ผลจำเป็นจะต้องมีการแก้ไขปัญหาความยากจน และปัญหาการดำรงชีพของประชาชนในเขตพื้นที่ห่างไกล เพื่อสนับสนุนการดำเนินการทางการเมือง และ

การรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศ

ดังนั้น รัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงได้กำหนดแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 และ 5 (2525-2529)^๕ โดยมีแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงและมีการประสานการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถมีส่วนแก้ไขปัญหาความมั่นคงอย่างจริงจัง และมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อสนับสนุนความมั่นคง ได้แก่ การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ในพื้นที่ที่มีความล่อแหลม การจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองเพื่อความมั่นคง ตลอดจนการพัฒนาฐานการผลิตทรัพยากรเพื่อสนับสนุนความมั่นคง เป็นต้น^๖ จากแนวนโยบายที่ 66/2523 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จึงเอื้ออำนวยให้ทหารเข้ามามีบทบาทในกิจการของพลเรือนมากขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จนในบางครั้งมีบทบาทเด่นกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง และได้กลายเป็นเรื่องของการขยายบทบาทการแทรกแซงทางการเมืองในที่สุด

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้กล่าวถึงบทบาททหารกับการพัฒนาไว้ สรุปได้ว่าเนื่องจากอุดมการณ์ กติกา กลไก และรูปแบบวิธีการของประชาธิปไตย มีข้อจำกัดทำให้อุดมการณ์ใหม่ซึ่งเรียกว่า "อุดมการณ์พัฒนา" ได้รับความนิยมมากขึ้น และแม้ว่า "การพัฒนา" มิได้เป็น "การเมือง" ในลักษณะการแข่งขันเพื่อช่วงชิงอำนาจ แต่ได้เปิดโอกาสให้สถาบันและองค์กรของรัฐในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะกองทัพสามารถขยายบทบาทสู่การเมืองได้อย่างชอบธรรม เนื่องจาก "การพัฒนา" สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ จึงมีความสำคัญเหนือเรื่องการเมือง ดังที่ว่า "อ้อมท้องก่อนแล้วจึงคิดถึงเรื่องเสรีภาพ" ดังนั้น จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยแต่ประการใด

^๕ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 ตรงกับระยะเวลาที่เกิดปัญหาสามหมู่บ้าน ในปี 2527

^๖ "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529," (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี), หน้า 389-393.

เมื่อทหารได้พยายามขยายบทบาทการให้ความช่วยเหลือ การบริการต่าง ๆ แก่ประชาชน ทั้ง ๆ ที่บทบาทที่แท้จริงของทหารคือการป้องกันประเทศ หรือ "รั้วของชาติ"^{๑๗}

การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ หรือเส้นทางสายเพื่อความมั่นคงในจังหวัดบริเวณ ชายแดนไทย-ลาว ตลอดจนเส้นทางส่วนหนึ่งที่ผ่านเข้าสู่บริเวณสามหมูบ้าน ได้ถูกจัดสร้างขึ้นภายใต้ ระยะเวลาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งมุ่งใช้เป็นเครื่องมือในการกระจาย บริการและการบริหารงานของรัฐและให้ความคุ้มครองเรื่องความปลอดภัยแก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งช่วยกระจายการพัฒนาออกไปให้ทั่วถึง สำหรับในด้านความมั่นคงมุ่งเพื่อป้องกันมิให้ พื้นที่ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงต้องถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ป้องกันการยุยงปลุกปั่นจากภายนอก เพื่อให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล เป็นต้น สำหรับการสร้างเส้นทางในบริเวณสาม หมูบ้านนั้น นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ ได้ให้เหตุผลว่า (เมื่อ 24 พ.ค. 27) "...พื้นที่ สามหมูบ้านดังกล่าวเคยเป็นเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ไม่มีแล้ว ทางภารกิจทำการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญของท้องถิ่น และดูแลช่วยเหลือ ประชาชนโดยดำเนินการตัดถนนเพื่อเชื่อมหมูบ้านดังกล่าวให้สามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้..."^{๑๘}

^{๑๗} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "ทวิภาวะทางการเมืองกับคณะทหารไทย," ในระบบทหาร ไทย : บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคมการเมือง, สุระชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ, เอกสารวิชาการอันดับที่ 5 สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 4-18.

^{๑๘} สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 26 (22-28 มิถุนายน 2527) : 701-702.
"แต่อย่างไรก็ตาม ท่าที่ดังกล่าวของฝ่ายไทยกลับถูกวิจารณ์ว่าไม่คงที่ เนื่องจาก ในตอนแรก ฝ่ายไทยชี้แจงว่า ถนนสายดังกล่าวเป็น เส้นทางสายยุทธศาสตร์ แต่เมื่อเหตุการณ์ ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ฝ่ายไทยกลับเน้นว่า เส้นทางสายดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อการพัฒนาความ เจริญไปสู่พื้นที่เหล่านั้นเป็นสำคัญ ด้วยพื้นที่เหล่านั้นเคยเป็นช่องทางสำคัญต่อการแทรกซึมจาก พรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.) ซึ่งมีฐานปฏิบัติการในเขตไชยบุรี (ของลาว) ซึ่งต่อ มาถูกลาวขับไล่ออกไป เพราะเห็นว่าฝักใฝ่เงินมากเกินไป (โปรดอ่านรายละเอียดใน John McBeth (in Bangkok), "Co-existence flatters," Far Eastern Economic Review (5 July 1984) : 16.)

อนึ่ง สำหรับจำนวนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และจำนวนการปฏิบัติการก่อการร้ายที่ลดลงนั้นอาจกล่าวไว้ว่า เป็นผลมาจากคำสั่งที่ 66/2523 ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ไทยออกจากป่ามามอบตัวต่อทางการ เพื่อได้กลับไปดำรงชีพตามปกติต่อไป กอปรกับความขัดแย้งสามเส้าระหว่างจีน-เวียดนาม-ลาว ภายหลังเวียดนามยึดครองกัมพูชา ปี 1978 (2521) ได้ส่งผลกระทบต่อฐานการสนับสนุนแก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทย จนตกอยู่ในภาวะอ่อนแอ และหลบหนีออกจากป่ามากขึ้นทำให้จำนวนสมาชิกและการปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยลดลง^{๓๗} อย่างไรก็ตาม ลักษณะดังกล่าวมิได้ทำให้แนวความคิดและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ถูกขจัดให้หมดสิ้นไป จากรายงานของผู้อำนวยการป้องกันการทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป ต่อ นายกรัฐมนตรี (สมัยพลเอกเปรมฯ) ในการประชุมประเมินผลการต่อสู้เพื่อเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อ 29 ต.ค. 2529 ระบุว่า การปฏิบัติการภายใต้นโยบาย 66/2523 ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น ทางราชการสามารถปฏิบัติการะกิจได้เสร็จสมบูรณ์เพียงประการเดียว คือ การยุติสงครามปฏิวัติแห่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ส่วนการรุกทางการเมืองยังติดขัดอยู่ การทำลายแนวร่วมยังได้ผลน้อย การยับยั้งสถานการณ์สงครามประชาชาติด้วยนโยบายเป็นกลางยังปฏิบัติได้น้อย การเปลี่ยนแปลงแนวทางต่อสู้ด้วยอาวุธ เป็นแนวทางสันติในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ยังทำได้ไม่สมบูรณ์^{๓๘} ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัฐบาลไทยยังคงรักษานโยบายป้องกันและปราบปรามภัยอันมาจากลัทธิคอมมิวนิสต์เอาไว้

^{๓๗} พลเอกสายหยุด เกิดผล เสนอสถิติไว้ว่า จำนวนผู้ก่อการร้ายลดลงจากประมาณ 11,000 คน เมื่อปี 2522 เป็นประมาณ 2,000 คน เมื่อปี 2527, การต่อสู้ระหว่างหน่วยราชการกับผู้ก่อการร้ายลดลงจาก 4,144 ครั้งในปี 2521 เป็น 414 ครั้งในปี 2527 และ อัตราการเสียชีวิตของฝ่ายรัฐบาลลดลงจาก 597 คน เมื่อปี 2521 เป็น 105 คน เมื่อปี 2527 (โปรดอ่านรายละเอียด ใน Gen. Saiyud Kerdphol, The Struggle for Thailand : Counter Insurgency 1965-1985 (Bangkok : S Research Center Co., Ltd. 1986), หน้า 188, 204 และ 186.

^{๓๘} เฉลิมเกียรติ ผิวवाल, รายงานการวิจัยเรื่อง ประชาธิปไตยแบบไทย : ความคิดทางการเมืองของทหารไทย (2519-2529) (สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 91.

ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของความหวาดระแวงในหมู่ผู้นำไทยประการหนึ่ง ก็คือ แนวความคิดว่าด้วย การจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีนภายหลังการทำกรปฏิวัติปลดปล่อยทั้งเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ภายใต้การนำของเวียดนาม* เพื่อให้แนวความคิดดังกล่าวเป็นผลสำเร็จและเพื่อสร้างอิทธิพลของเวียดนามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยังมีแผนการรวมจังหวัดทางภาคอีสาน 16-17 จังหวัดของไทย เข้าเป็นส่วนหนึ่งของลาว เนื่องจากลาวเคยมีอิทธิพลอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและประชาชนในเขตดังกล่าวยังมีภาษาพูด วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกับคนลาว จึงเป็นปัจจัยกระตุ้นความคิดที่จะรวมคนลาวให้เป็นปึกแผ่น (Lao Irredentism)⁴⁰

ตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1976-1978 (2519-2521) พรรคคอมมิวนิสต์ลาวและเวียดนาม พยายามเข้าแทรกแซงกิจการของ พรรคคอมมิวนิสต์ไทยโดยตรง ตามเอกสารคำสารภาพของสมาชิกพรรคผู้หนึ่ง ซึ่งได้ชี้แจงเมื่อต้นเดือนธันวาคม 1976 ว่า เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม คือ นาย Le Duan ได้เสนอต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทย เพื่อให้กองกำลังทหารลาวจำนวน 2 กองพลช่วยปฏิบัติการปลดปล่อยประเทศไทย เพียงแต่ขอให้พรรคคอมมิวนิสต์ไทยแสดงความจำนงออกมาอย่างชัดเจน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของลาว ได้แก่ สมาชิกคณะกรรมการกลางแห่งพรรคปฏิวัติประชาชนลาว, ผู้ว่าการเขตท่าแขก ฯลฯ พยายามชักจูงให้พรรคคอมมิวนิสต์ไทยยินยอมให้กองกำลังซึ่งพูดภาษาไทยได้ เข้าไปปฏิบัติการยึดครองภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งประกอบด้วยประชาชนเชื้อชาติลาวเป็นส่วนใหญ่ของจำนวนประชาชนในแถบนั้น โดยทั้งสิ้นประมาณ 16 ล้านคน ลาวได้เปิดเผยปฏิบัติการที่แยบคายสำหรับการเตรียมการจัดส่งกำลังบำรุงของลาว และการให้การสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อความพร้อมในการ

* พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2473 โดยมีโฮจิมินห์เป็นประธานพรรค มีวัตถุประสงค์เพื่อปลดปล่อยเวียดนาม ลาว และกัมพูชา จากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส

⁴⁰โปรดอ่านรายละเอียดใน Martin Stuart-Fox, "Factors Influencing Relations Between The Communist Parties of Thailand and Laos," Asian Survey (April 1979) : 348-351.

ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ปลดปล่อยประเทศไทย แต่พรรคคอมมิวนิสต์ไทยมิได้ตอบรับข้อเสนอดังกล่าว ทำให้เวียดนามและลาวไม่พอใจ และเห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์ไทยมีความโน้มเอียงตามคำแนะนำของจีนมากเกินไป ลาวจึงสั่งปิดฐานปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยในพื้นที่ของลาว และขับไล่พรรคคอมมิวนิสต์ไทยออกไปจากพื้นที่เมื่อต้นปี ค.ศ. 1979 (2522) (ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ลาวเริ่มต่อต้านจีน และดำเนินนโยบายคล้อยตามเวียดนาม เนื่องจากปัญหาที่พหุขามีความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งเวียดนามยึดครองกัมพูชาได้ในที่สุด)

ในระยะเวลาต่อมา ลาวได้สนับสนุนการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์กลุ่มใหม่ขึ้นมา ชื่อว่า "พรรคใหม่" (Pak Mai) หรือ (New Party) หรือขบวนการปฏิวัติดาวเขียว (Green Star) โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การปฏิบัติการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ภายใต้การนำของนายบุญเย็น วอทอง และมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่ Paksane ริมฝั่งแม่น้ำโขง⁴¹ เป็นเหตุให้ผู้นำไทยยังคงมีความหวาดเกรงอิทธิพลของพรรคใหม่ ซึ่งมุ่งแสวงหาฐานมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อปฏิบัติการก่อกวนดินแดนของไทย โดยในระหว่างเกิดกรณีพิพาทปัญหาสามหมู่บ้าน "ขบวนการปฏิวัติดาวเขียว" หรือ "พรรคใหม่" ได้ขยายการปฏิบัติการโฆษณาชวนเชื่อในหมู่บ้านต่าง ๆ ตามแนวพรมแดนไทย-ลาว โดยเฉพาะบริเวณทางเหนือและทางใต้ของจังหวัดอุตรดิตถ์ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1984 ได้มีคณะผู้เชี่ยวชาญจากโซเวียตได้เข้ามาฝึกอบรมเป็นกรณีพิเศษให้แก่ขบวนการดังกล่าว นาน 1 สัปดาห์ ที่ Pak Say เขตสุวรรณเขตตรงข้ามกับจังหวัดมุกดาหารของไทย ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสาขาหนึ่งของขบวนการคอมมิวนิสต์ Pak Mai ซึ่งแหล่งข่าวเชื่อว่า การปฏิบัติการของขบวนการดาวเขียวนี เป็นประเด็นสำคัญ

⁴¹Sarasin Viraphol, "Reflections on Thai-Lao Relations," Asian Survey Vol. XXV No. 12. (Dec 1985) : 1271-1273. และใน "ลาว," เอเชียรายปี 2529 (1986) (สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 1148-1149. และใน Arthur. J. Dommen, "Laos in 1984: The Year of the Thai Border," Asian Survey Vol. XXV No. 1. (January 1985) : 119.

ที่ทำให้เกิดกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยและลาว⁴² ซึ่งมีความสอดคล้องกับทัศนะของนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติของไทยที่ว่า ปัญหาการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทยและลาว เกิดมาจากการมีเส้นเขตแดนที่ไม่เป็นธรรมชาติ ความไม่จริงใจของลาวในการแก้ไขปัญหพรมแดนกับไทย ตลอดจนปัญหาเรื่องขบวนการดาวเขียว หรือพรรคใหม่* ที่อาศัยอยู่ในเขตลาว แล้วแทรกซึมเข้ามาบ่อนทำลายไทย⁴³

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ หรือ สายเพื่อความมั่นคง เป็นความพยายามขยายอำนาจการปกครองของรัฐบาลไทยไปสู่พื้นที่ห่างไกล ที่อาจจะถูกแทรกแซงหรือบ่อนทำลายจากฝ่ายคอมมิวนิสต์อื่น โดจีนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีเป้าหมายเพื่อแย่งชิงฐานมวลชนกลับคืนและ เพื่อให้มีความเคารพและศรัทธาในการปกครองภายใต้ผู้นำไทยพร้อมกันนั้นก็ได้พยายามให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและปรับปรุงการดำรงชีพของประชาชนให้มีความกินดีอยู่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในทางการเมืองในที่สุด

2.2) แนวความคิดของฝ่ายลาว ลาวมีท่าทีคัดค้านการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ของไทยมาโดยตลอด โดยเฉพาะในบริเวณชายแดนไทย-ลาว และแถบสามหมูบ้าน

⁴² "Reds Stepping up activities along Thai-Lao border," The Nation (October 29, 1984) : 1-2.

*พรรคใหม่มีเขตปฏิบัติการอยู่ใน 3 เขต ตามแนวพรมแดนไทย-ลาว คือ

1. เขตทางเหนือ ครอบคลุมจังหวัดบริเวณชายแดนทางเหนือของไทย จากจังหวัดเชียงรายไปยังจังหวัดเลย ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเขตไชยบุรีของลาว
2. เขตตอนกลาง ครอบคลุมจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจังหวัดหนองคาย ไปถึง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองเวียงจันทน์
3. เขตตอนใต้ ครอบคลุม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งติดต่อกับเขตสุวรรณเขตของลาว

⁴³ "ลาว," เอเชียรายปี 2528 (1985) (สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) : 232.

เนื่องจากมีความหวาดระแวงภัยคุกคามความมั่นคงที่มาจากไทย กล่าวคือ ในระหว่างที่ไทยจัดสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์หรือเส้นทางสายเพื่อความมั่นคง ฝ่ายลาวได้คัดค้านการก่อสร้างโดยใช้วิธีการจัดส่งกองกำลังทหารจำนวนหนึ่งเข้าไปยังชาวบ้านบริเวณสามหมู่บ้านจำนวน 2,000 คนไม่ให้รับจ้างสร้างเส้นทางดังกล่าว ซึ่งมีแนวนอนอยู่ติดพรมแดนไทยและลาว ความพยายามขัดขวางการสร้างถนนจากฝ่ายลาว ทำให้การก่อสร้างถนนต้องล่าช้าออกไปประมาณ 1 เดือน จุดประสงค์ของฝ่ายลาวก็คือ ต้องการให้ไทยสร้างถนนลึกเข้ามาในดินแดนไทยมากขึ้นและอ้างว่าถนนสายดังกล่าวจะทำให้ การลักลอบข้ามพรมแดนกระทำได้ง่ายขึ้น⁴⁴ อย่างไรก็ตาม การคัดค้านของลาวยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนด้วย เนื่องจากฝ่ายลาวยืนยันว่าดินแดนบริเวณสามหมู่บ้านเป็นของตน หากแต่ถูกรุกล้ำอธิปไตยและถูกยึดครองโดยฝ่ายไทย อนึ่ง ความหวาดกลัวของลาวได้เพิ่มระดับรุนแรงขึ้นเมื่อลาวเข้าใจว่า การจัดสร้างเส้นทางและการรุกร้ำดินแดนของตนเป็นการกระทำโดยมีการวางแผนการร่วมกันระหว่างไทยและจีน เพื่อบ่อนทำลายความมั่นคงของลาว ด้วยประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นศัตรูสำคัญของกลุ่มอินโดจีน กอปรกับลาวมีประสบการณ์เกี่ยวกับภัยคุกคามจากจีนในช่วงที่จีนช่วยเหลือลาวในการจัดสร้างเส้นทางสายสำคัญ ๆ ในลาวด้วย

ในช่วงปี ค.ศ. 1975-1979 (2518-2522) จีนได้ให้ความช่วยเหลือลาวทางด้านการเงินและการพัฒนาประเทศ ในรูปของการสร้างถนน และปรับปรุงถนนที่เชื่อมระหว่างลาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴"Prasong denies report of Laotian incursion," The Nation (May 26, 1984) : 3.

ตอนเหนือกับภาคใต้ของจีนจำนวนหลายสาย* จีนพอใจมากกับการขยายถนนทางตอนใต้ของตนเข้าไปในลาว ทั้งนี้เพราะจีนมีความวิตกกังวลในการป้องกันดินแดนทางตอนใต้ของประเทศซึ่งติดต่อกับทางเหนือของลาว เริ่มจากทุ่งไหหิน ไปถึงพงสาลีและยูนนาน เพราะเป็นเขตที่เวียดนามสามารถแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงได้ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการสร้างถนนทั้งหมดต้องยุติลง ทั้งนี้เพราะลาวมีความหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีนมากขึ้น โดยเป็นผลมาจากการยุบ ปลูกปืนของเวียดนามและโซเวียต เพื่อให้ลาวเห็นว่าจีนมีแผนการคุกคามลาวและอยู่เบื้องหลังการโค่นล้มรัฐบาลลาว ในระหว่างปี ค.ศ. 1976-1977 (2519-2520) ลาวกล่าวว่า จีนได้เพิ่มการปฏิบัติการทางตอนเหนือของลาว ซึ่งเป็นบริเวณที่ยังมีคองกวนก่อสร้างถนนชาวจีนอยู่ที่นั่น และจีนมีแผนการส่งกองกำลังบำรุงชุดใหม่เข้ามาเพิ่มเพื่อขยายการปฏิบัติ

---

* ถนนสายที่ 3 จากเมืองหลวงน้ำทา ผ่านเมืองเวียงภูมามายังเมืองห้วยทราย ยาวประมาณ 180 กิโลเมตร

ถนนสายที่ 322 จากเมืองสิงถึงเมืองแก่งกก ต่อชายแดนพม่า 60 กิโลเมตรและปรับปรุงถนนระหว่างเมืองแก่งกกกับเมืองแตงยาว 70 กิโลเมตร

ถนนสายที่ 85 เชื่อมพรมแดนจีน มายังแขวงพงสาลี และหัวโขง ซึ่งผ่านเมืองบ่อแกนและเมืองไซ และปรับปรุงถนนจากเมืองไซ ไปทางตะวันออกผ่านเมืองลาและเมืองซัวไปเชื่อมกับถนนสายที่ 18 ที่มาจากเมืองเดียนเบียนฟู

และสร้างถนนสายที่ 86 ยาว 120 กิโลเมตรจากเมืองไซมาทางตะวันตกที่เมืองปากแบ่ง ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนเหนือห่างจากชายแดนไทย 35 กิโลเมตรและสร้างถนนจากเมืองพงสาลีถึงเมืองสิงและเมืองลา ยาว 120 กิโลเมตร

โปรดอ่านรายละเอียดใน สุรชัย ศิริไกร, รายงานการวิจัย สาเหตุการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว 1975-1981 (สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 39.

การบ่อนทำลายลาว โดยแอบแฝงอยู่ในรูปการก่อสร้างถนน⁴⁵ เมื่อเวียดนามยึดครองกัมพูชา ปลายปี พ.ศ. 2521 ลาวได้สนับสนุนเวียดนามและเป็นปฏิปักษ์กับจีนมากขึ้น ในวันที่ 2 มีนาคม 2522 โขเวียตได้กล่าวโจมตีจีนว่ามีแผนการจะรุกรานลาว และกล่าวหาว่าจีนได้จัดชุมนุมทหาร จำนวน 50,000 คน ตามแนวชายแดนจีนและลาว ในอีก 2 วันต่อมา เวียดนามได้ร่วมโจมตี จีนว่า จีนมีแผนการบ่อนทำลายลาวทางตอนเหนือและว่าจีนเตรียมใช้ดินแดนลาวเพื่อโจมตี เวียดนามทางตะวันตกและทางตอนเหนือพร้อมกัน ในวันที่ 7 มีนาคม 2522 ลาวได้ร่วม ประณามจีนตามโขเวียตและเวียดนามและได้แจ้งให้จีนระงับการสร้างถนนในภาคเหนือของลาว ตามสัญญาความช่วยเหลือที่จีนให้กับลาว วันที่ 3 ตุลาคม 2522 ลาวขอร้องให้เงินถอนเจ้าหน้าที่ และคนงานก่อสร้างถนนชาวจีนกลับประเทศ ซึ่งจีนได้ปฏิบัติตามด้วยดี⁴⁶

แม้ว่า ประสบการณ์เรื่องภัยคุกคามมั่นคงจากจีนจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลาวมีความหวาดระแวงการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ของฝ่ายไทยก็ตาม แต่ยังประกอบด้วยปัจจัย จากความร่วมมือใกล้ชิดกันระหว่างจีน-ไทย ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับลาวด้วย ตลอดเวลาที่ผ่านมานับตั้งแต่หลังสงครามอินโดจีน ลาวเชื่อว่ารัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวลาวฝ่ายขวา ให้กลับมาบ่อนทำลายและโค่นล้มรัฐบาลลาว โดยได้รับการสนับสนุนจากจีนในการฝึกสอนการรบแบบจู่โจม ขณะเดียวกันไทยและจีนยังมีแผนที่จะทำลายกลุ่มอินโดจีนด้วย ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจแต่ประการใดเมื่อลาวจะกล่าวหาว่าจีนและไทยสมคบคิดกันรุกรานสามหมูบ้าน ซึ่งลาวอ้างว่าเป็นของตน รวมทั้งมีแผนการบ่อนทำลายความมั่นคงของลาว

⁴⁵From Ministry of Foreign Affairs of the Lao People's Democratic Republic, A White Book entitled "The truth about Thai-Lao Relations," addressed to the Secretary-General by Kithong Vongsay, Ambassador Permanent Representative to the United Nations: p. 34.

⁴⁶สุรชัย คิริโกร, รายงานการวิจัย สาเหตุการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว 1975-1981, หน้า 43.

สำหรับในเรื่องภัยต่อความมั่นคงอันเนื่องมาจากการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์ บริเวณสามหมู่บ้านที่จัดสร้างโดยไทยนั้น นายเพยพัน เหง้าสิวัต ได้อธิบายในทำนองว่า การสร้างเส้นทางดังกล่าวจะเอื้ออำนวยให้จีนใช้เป็นเส้นทางแทรกซึมเข้าไปในลาวโดยผ่านทาง ไทยได้อีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการแทรกซึมจากพรมแดนจีนเอง เนื่องจากเส้นทางสายยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะเชื่อมต่อกับพรมแดนจีน และพรมแดนไทย ทางตะวันตกของลาว รวมทั้งพรมแดนกัมพูชา ทางตอนใต้ของลาว โดยถนนจะตัดผ่านไปสู่ประเทศเหล่านี้ ขณะเดียวกันจีนได้เคลื่อนกองกำลังหน่วยจู่โจมจำนวน 3 กองพลมาอยู่บริเวณแนวพรมแดนจีนและลาว โดยหน่วยหนึ่งมีชื่อว่า "ลานนา" ซึ่งกำลังเตรียมฝึกทหารรับจ้างในค่ายทางตอนใต้ของจีน เพื่อปฏิบัติการแทรกซึมในลาว ด้วยภัยที่อาจจะมาจากการสร้างเส้นทางในลาวด้วยความช่วยเหลือของจีน จึงทำให้ครั้งหนึ่งลาวได้ตัดสินใจส่งทหารจีนจำนวนหลายกองพลที่เข้ามาสร้างทางกลับประเทศจีนในที่สุด⁴⁷ และหนังสือพิมพ์ Nhan Dan ได้กล่าวหาว่า การตัดถนนเข้าไปยังบ้านบ่อเบี้ย (จ.อุตรดิตถ์) ของไทย เพื่อเชื่อมต่อกับถนนในมณฑลยูนนานของจีน เป็นแผนกวางเพื่อยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด⁴⁸

อนึ่งนอกจากลาวจะเห็นว่าไทยร่วมมือกับจีนในการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์เพื่อแทรกซึมเข้ามาในประเทศของตนแล้ว ลาวยังเชื่อว่าไทยและจีนยังร่วมมือกันยึดครองสามหมู่บ้านของตนด้วย โดยลาวได้นำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกันมาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันและพยายามชี้ให้เห็นว่าไทยมีเจตนารุกกรานและยึดครองสามหมู่บ้านซึ่งลาวอ้างว่าเป็นของตน กล่าวคือ ก่อนหน้าที่จะเกิดการปะทะกันบริเวณสามหมู่บ้านนั้น พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้เดินทางไปเยือนจีนนาน 1 สัปดาห์คือในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม 2527 เมื่อปัญหาพิพาทบริเวณสามหมู่บ้านเริ่มก่อตัวขึ้นประมาณปลายเดือนพฤษภาคม 2527 จนถึงระดับรุนแรงที่สุดเมื่อไทยส่งทหารเข้ายึดครองสามหมู่บ้าน ในวันที่ 6 มิถุนายน 2527 ฝ่ายลาวเชื่อว่าเหตุการณ์ทั้งสองนี้มีความเกี่ยวข้องกัน นายพูน สีปะเลิด รัฐมนตรี

⁴⁷Pheuiphan Ngaosyvathn, "Thai-Lao Relations : A Lao View," p. 1246.

⁴⁸The Nation (2 October 1984) : 1.

กระทรวงต่างประเทศลาว ได้แถลงในสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2527 ได้ชี้แจงปัญหาดังกล่าวเป็นข้อ ๆ ว่า

ประการแรก ลาวเห็นว่าการยึดครองสามหมู่นบ้านของลาวเป็นการกระทำที่มีการวางแผนการไว้ล่วงหน้า เหตุการณ์นี้มีสาเหตุการณปัญหาชายแดนธรรมชาติ และไม่ใช่ข้อพิพาทชายแดนธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านเมื่อใดก็ได้ แต่เป็นการเตรียมการรุกรานเพื่อละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว

ประการที่สอง สาเหตุสำคัญของการรุกรานสามหมู่นบ้านโดยไทยก็คือ ความทะเยอทะยานของผู้นำปฏิริยาชาวจัดไทยที่ต้องการขยายลัทธิ Pan-Thaism โดยอาศัยการสนับสนุนจากฝ่ายนักขยายอิทธิพลจีน เพื่อขยายสงครามทำลายล้างเข้าไปยังกลุ่มอินโดจีน

ประการที่สาม การรุกรานสามหมู่นบ้านเป็นปฏิบัติการอันหนึ่งของฝ่ายปฏิริยาชาวจัดไทย โดยสมรู้ร่วมคิดกับนักขยายอิทธิพลจีนและพวกแสวงหาความเป็นเจ้า เพื่อต่อต้านลาวและกลุ่มอินโดจีน ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์สามหมู่นบ้านได้เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ภายหลังจากพลเอกอาทิตย์เดินทางกลับจากจีน นอกจากนี้ ในระหว่างเดินทางไปเยือนจีน พลเอกอาทิตย์ ยังได้เดินทางไปยังบริเวณแนวชายแดนจีน-เวียดนาม เพื่อลอกเลียนวิธีการรุกรานดินแดนเวียดนามจากจีน และฝ่ายจีนได้ประกาศว่าจะสนับสนุนไทยในการรุกรานสามหมู่นบ้านของลาว ทั้ง ๆ ที่การรุกรานดังกล่าวสั่งการโดยพลเอกอาทิตย์ แต่เพียงลำพัง⁴⁹

และลาวยังได้แถลงในที่ประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดไปในการทำงานเดียวกันด้วย

⁴⁹The Question of the Thai aggression on June 6, 1984 against Lao territory before the Security Council of the United Nations, New York, (Vientiane : Ministry of Foreign Affairs, Lao People's Democratic Republic, October 1984), pp. 8-12.

นอกจากนี้แหล่งข่าวฝ่ายลาวยังกล่าวว่า พลเอกอาทิตย์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ ผู้บัญชาการทหารบกได้เดินทางไปจีนเพื่อหารือและทำความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางทหาร กับฝ่ายจีน โดยจีนตกลงให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของอาวุธยุทธโปกรณ์ ซึ่งตามกฎหมายโดยทั่วไป ของการให้ความช่วยเหลือประเภทนี้ ก็คือ ฝ่ายผู้รับความช่วยเหลือจะต้องใช้อาวุธเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน สำหรับทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับทั้งในด้านการเมืองและการทหาร ดังนั้น วิธีการที่ฝ่ายไทยจะนำอาวุธจากจีนไปใช้ หรือปฏิบัติการใด ๆ ที่ฝ่ายไทยจะดำเนินการเพื่อเป็น ข้อแลกเปลี่ยนกับการรับอาวุธจากจีนนั้น ได้ผ่านการตกลงและวางแผนร่วมกันโดยพลเอกอาทิตย์ กับฝ่ายจีน

อนึ่ง การที่พลเอกอาทิตย์เดินทางไปยังบริเวณพรมแดนจีนและเวียดนาม⁵⁰ พร้อมทั้งมี ภาพปรากฏให้เห็นตามภาพข่าวซึ่งแพร่ภาพโดยสถานีโทรทัศน์ของไทย ขณะที่พลเอกอาทิตย์เดินทางไปยังมณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของจีน⁵¹ เป็นการแสดงเจตนาที่จะลอกเลียนแบบอย่างกรรกรานของจีน ข้อเท็จจริงนี้ปรากฏให้เห็นในระยะต่อมา โดยภายหลังจากพลเอกอาทิตย์กลับถึง กรุงเทพมหานครแล้ว ได้เตรียมแผนการเร่งด่วนเพื่อปฏิบัติการทางทหาร และจัดส่งกำลังกองทัพอากาศ ขึ้นบินลาดตระเวน นอกจากนี้ในตอนกลางเดือนพฤษภาคม 2527 กองกำลังทหารไทยประมาณ 170 คน ได้เคลื่อนเข้าใกล้ดินแดนบริเวณสามหมู่บ้านของลาว และในเดือนมิถุนายน 2527 กองทัพไทยได้บุกยึดสามหมู่บ้านโดยทันที⁵² ในเรื่องนี้พลเอกอาทิตย์ได้ออกมาตอบโต้ข้อกล่าวหา ของลาว (เมื่อ 15 มิ.ย. 2527) เกี่ยวกับกรณีที่ว่าลาวกล่าวหาว่าตนไปรับแผนจากจีนนั้นว่าเป็น

⁵⁰Daily Report : Asia & Pacific Vol IV No. 128 (2 July 1984, monday) : 11-12.

⁵¹Rodney Tasker, "Comrades up in arms," Far Eastern Economic Review (2 June 1984) : 16.

⁵²Daily Report : Asia & Pacific Vol. Iv No. 128 (2 July 1984, monday) : 12.

การแสดงความจริงไม่ปรารถนาดีต่อไทย พร้อมกับยืนยันว่า การเดินทางไปจีนของตน เพื่อไปกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างกองทัพกับกองทัพ และไม่ได้ไปคนเดียว ประเทศไทยมีเอกราชจะต้องไปรับแผนของใคร^{๕๓}

อย่างไรก็ตาม การที่ลาวโจมตีไทยอย่างรุนแรงว่าสมรู้ร่วมคิดกับจีน เพื่อรุกรานและยึดครองสามหมู่นบ้านของลาวนั้น อาจกล่าวได้ว่า นอกจากจะเป็นเทคนิควิธีในการทำลายภาพพจน์ของไทยอย่างมีเจตนาแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่า ลาวถูกชี้นำโดยชาติอื่น ซึ่งตนตกเป็นบริวาร ทั้งนี้เพราะข้อโจมตีของลาวต่อไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มาจากความเชื่อที่ถูกยุยง ปลุกปั่นจากโซเวียตและเวียดนามที่ว่า จีนใช้ไทยเป็นฐานในการบ่อนทำลายกลุ่มอินโดจีน แม้แต่ในกรณีสามหมู่นบ้านนี้ ลาวก็ยังใช้ประเด็นการโจมตีไทยโดยสอดคล้องกับท่าทีของเวียดนามด้วย กล่าวคือ เวียดนามแสดงการโจมตีการเดินทางไปเยือนจีนของพลเอกอาทิตย์อย่างรุนแรงในขณะนั้น เพราะมีความวิตกและหวาดระแวงต่อความร่วมมือทางทหารอย่างใกล้ชิดระหว่างไทยและจีน และที่สำคัญคือ การเดินทางเยือนดังกล่าวได้มีขึ้นหลังจากการปฏิบัติการรุกทางทหารของเวียดนามเพื่อโจมตีกองกำลังกัมพูชาฝ่ายต่อต้าน ใกล้เคียงบริเวณพรมแดนไทยและกัมพูชา ซึ่งเวียดนามได้กล่าวหาว่าไทยมีส่วนรู้เห็น นอกจากนี้ การปฏิบัติการดังกล่าวยังได้มีขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับการปฏิบัติการตอบโต้ทางทหารอย่างรุนแรงระหว่างจีนและเวียดนามบริเวณพรมแดนของประเทศทั้งสองด้วย

ดังนั้น ปัญหาสามหมู่นบ้าน ซึ่งเป็นปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศไทยและลาว ที่มีมูลเหตุมาจากการสร้างเส้นทางสายยุทธศาสตร์เข้าไปในบริเวณดังกล่าว จนนำไปสู่การเผชิญหน้าและการปะทะกันทางทหารของทั้งสองฝ่าย และฝ่ายไทยได้ส่งกองกำลังทหารเข้าไปยึดไว้ด้วยเข้าใจว่าเป็นของไทยในที่สุดนั้น แม้จะจัดได้ว่าเป็นปัญหาในแง่เสถียรภาพและความมั่นคงตลอดจนเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนก็ตาม แต่ปัญหาดังกล่าวนี้ยังถูกแทรกแซงจากปัญหาการเมืองในภูมิภาคด้วย

^{๕๓} สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 28 (6-12 กรกฎาคม 2527) : 760.